

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра іноземних мов та методики викладання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння
англійською мовою засобами інтелект-карт

Виконала:

Ковальова Яна Сергіївна
Предметна спеціальність 014. 021
Середня освіта (Англійська мова
та зарубіжна література),
ОПП «Середня освіта (Мова і
література (англійська))»

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Ткаченко Н.М.

Допущено до захисту

« 13 » січня 20 25 р.

Завідувач кафедри

Роман М. М. РЕБЕР
(підпис) (ініціали, прізвище)

Дата захисту: « 28 » січня 20 25 р.

Оцінка 88 B

Підписи членів ЕК:

Ю. Шев = М. Куш
С. С. С. С.

Глухів - 2025

АНОТАЦІЯ

Ковальова Я. С. Навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння англійською мовою засобами інтелект-карт. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за освітньою програмою «Середня освіта (Мова і література (англійська))». – Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка Міністерства освіти і науки України. – Глухів, 2024.

У роботі здійснено теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання завдання щодо навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння англійською мовою засобами інтелект-карт. З'ясовано теоретичні основи навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння англійською мовою та дидактичний потенціал інтелект-карт для навчання іноземної мови; досліджено особливості навчання говоріння англійською мовою як виду мовленнєвої діяльності; етапи формування навичок говоріння англійською мовою; розроблено й експериментально перевірено комплекс вправ для навчання англійського монологічного та діалогічного мовлення учнів закладів фахової передвищої освіти на основі інтелект-карт. Практичне значення роботи полягає у можливості впровадження розробленого комплексу вправ на основі інтелект-карт в освітній процес закладів фахової передвищої освіти для підвищення якості навчання англійської мови, підготовки навчальних посібників, розроблення навчально-методичних матеріалів та самоосвітньої діяльності здобувачів освіти.

Ключові слова: навчання англійської мови, говоріння, монологічне мовлення, діалогічне мовлення, інтелект-карти, заклад фахової передвищої освіти.

SUMMARY

Kovalova Ya. S. Teaching students of professional pre-higher education institutions to speak English using mind maps. – Manuscript.

Qualification work for obtaining the Master's degree in the educational

program “Secondary Education (Language and Literature (English))”. – Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Hlukhiv, 2024.

The work provides a theoretical justification and practical solution to the problem of teaching students of professional pre-higher education institutions to speak English using mind maps. The theoretical foundations of teaching students of professional pre-higher education institutions to speak English and the didactic potential of mind maps for teaching a foreign language have been clarified; the features of teaching English speaking as a type of speech activity have been investigated; the stages of forming English speaking skills have been studied; a set of exercises for teaching English monological and dialogical speech students of professional pre-higher education institutions based on mind maps has been developed and experimentally tested. The practical significance of the work lies in the possibility of implementing the developed set of exercises based on mind maps into the educational process of professional pre-higher education institutions to improve the quality of English language teaching, the preparation of teaching aids, the development of teaching and methodological materials and self-educational activities of students.

Keywords: English language teaching, speaking, monologue speech, dialogical speech, mind maps, institution of professional pre-higher education.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	11
1.1. Теоретичні основи навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння англійською мовою	11
1.2. Інтелект-карти як ефективний засіб навчання іноземної мови.	19
Висновки до першого розділу.....	
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	27
2.1. Особливості навчання говоріння англійською мовою як виду мовленнєвої діяльності.....	27
2.2. Етапи формування навичок говоріння англійською мовою	31
2.3. Комплекс вправ для навчання англійського монологічного мовлення учнів закладів фахової передвищої освіти на основі інтелект-карт.	40
2.4. Комплекс вправ для навчання англійського діалогічного мовлення учнів закладів фахової передвищої освіти на основі інтелект карт.....	50
Висновки до другого розділу.....	59
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	61
3.1. Організація експериментального дослідження.	61

	5
3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи.....	70
Висновки до третього розділу.....	77
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність проблеми навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння англійською мовою засобами інтелект-карт зумовлена сучасними викликами освітньої галузі, потребами ринку праці та тенденціями глобалізації.

Англійська мова є ключовим засобом міжнародного спілкування в бізнесі, науці, техніці, культурі та інших сферах. У контексті глобалізації та інтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, володіння англійською мовою стає необхідною умовою для професійного та академічного успіху. Це особливо важливо для студентів закладів фахової передвищої освіти, які готуються до професійної діяльності у різних галузях, де знання англійської мови відкриває доступ до міжнародних ресурсів, дозволяє брати участь у міжнародних проєктах та спілкуватися з іноземними колегами.

Традиційні методи навчання англійської мови, зокрема говоріння, часто не відповідають сучасним вимогам. Вони зазвичай орієнтовані на відтворення готових фраз та діалогів, що обмежує можливість учнів вільно висловлювати свої думки. Низка учнів стикаються з проблемами мовного бар'єру, відсутністю мотивації та страхом помилок, що суттєво знижує ефективність навчання. Такий підхід не забезпечує необхідного рівня володіння мовою для успішної професійної комунікації.

Сучасна освіта потребує інноваційних підходів, які стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі, розвивають критичне мислення, креативність і здатність до самостійного навчання. Використання інтелект-карт є одним із таких підходів, що дозволяє візуалізувати інформацію, структурувати думки та ідеї, що сприяє кращому розумінню матеріалу та підвищенню рівня мовленнєвих навичок.

Заклади фахової передвищої освіти готують спеціалістів для конкретних професійних сфер, де важливо вміти ефективно комунікувати англійською мовою. Усі навички й уміння, що забезпечують усне

спілкування, – мовленнєві висловлювання, адекватні з точки зору мовних, і мовленнєвих, і соціокультурних норм, вимог ситуації, особистих намірів, взаємин співрозмовників тощо становлять комунікативну компетентність в говорінні, найважливішим складником якої є мовленнєва компетентність, тобто та, що власне забезпечує можливість мовлення. Іншомовна мовленнєва компетентність в говорінні, що формується у студентів, повинна бути професійно орієнтованою. Відповідно, навчання англійської мови повинно мати чітко виражену професійну спрямованість.

Інтелект-карти можуть бути адаптовані для створення професійно орієнтованих завдань, що відображають реальні ситуації з робочої практики студентів. Це дозволяє учням краще зрозуміти, як застосовувати мовні знання у професійній діяльності.

Вікові та психологічні особливості студентів закладів фахової передвищої освіти, такі як прагнення до самостійності, розвиток професійної ідентичності, високий рівень мотивації досягнення, мають бути враховані при розробці методик навчання. Інтелект-карти підтримують індивідуальний підхід до навчання, дозволяючи студентам організувати матеріал у власному темпі та у зручній формі, що підвищує ефективність засвоєння мовних навичок.

Сучасні студенти добре володіють технологіями, що відкриває можливості для використання цифрових інструментів у навчанні. Інтелект-карти можуть бути створені з використанням спеціалізованих програм та додатків, що робить процес підготовки до мовленнєвої діяльності більш інтерактивним і доступним. Це дозволяє інтегрувати традиційні методи навчання з інноваційними технологіями, що відповідає сучасним освітнім стандартам.

Використання інтелект-карт як засіб навчання студентів та учнів говорінню англійської мови в освітній практиці з'явилося відносно недавно. Але впевнено можна сказати, що ці засоби вже добре зарекомендували себе і демонструють високу ефективність.

Одним із засновників інтелект-карт є Тоні Бьюзен, який дізнавшись про те, що людина використовує лише 5% головного мозку, вирішив “змусити свій мозок працювати”. Звідси і почалася історія інтелект-карт, яка набирала популярності з моменту публікації його книги “Працюй головою” (1974). Технологія інтелект-карт почала стрімко розвиватися, доводячи свою ефективність на практиці розв’язання різних інтелектуальних задач.

Інтелект-карти (mind maps) активно досліджувалися як інструмент навчання та розвитку когнітивних навичок. Над цією темою працював Джозеф Новак (Joseph D. Novak), який розробив концептуальні карти. Його дослідження фокусуються на когнітивному навантаженні та організації знань, що перетинається з використанням інтелект-карт у навчанні. Бетті Гарнер (Betty Garner) досліджувала інтелектуальні карти як інструмент для розвитку критичного мислення та творчості у дітей. Вивчала, як візуальні методи (зокрема, інтелект-карти), що сприяють кращому розумінню та засвоєнню інформації.

У свою чергу, науковцями (Роберт Епштейн, Ганс Рослінг, Віталій Рубцов та ін.) було досліджено використання інтелект-карт у навчальних середовищах з метою розвитку когнітивних та творчих здібностей учнів, навичок критичного мислення та розв’язання проблем.

Аналіз низки наукових першоджерел свідчить про те, що використання інтелект-карт є ефективним інструментом у навчальному процесі, зокрема у формуванні когнітивних навичок, стимулюванні креативного мислення та організації інформації, інтеграція до цифрового середовища. Сучасні дослідження (наприклад, роботи Д. Хайєрмана) підкреслюють, що використання програмного забезпечення для створення інтелект-карт (MindMeister, XMind, iMindMap) дозволяє підвищити інтерактивність навчального процесу, роблячи його більш гнучким та привабливим для молоді.

Загалом, інтелект-карти є універсальним інструментом, який можна адаптувати до різних навчальних дисциплін і цілей. Їхнє використання

дозволяє підвищити ефективність навчального процесу, стимулюючи розвиток навичок самостійного мислення, аналізу та синтезу інформації.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня дослідженість, зокрема в аспекті навчання говоріння англійської мови, зумовили вибір теми моєї магістерської роботи.

Мета дослідження полягає у розробленні та експериментальній перевірці комплексу вправ для навчання говоріння англійською мовою учнів закладів фахової передвищої освіти із використанням інтелект-карт.

Відповідно до мети дослідження **сформульовано такі завдання:**

1. Дослідити теоретичні основи навчання говоріння англійською мовою учнів закладів фахової передвищої освіти.

2. З'ясувати дидактичні можливості інтелект карт як засобу навчання англійської мови.

3. Схарактеризувати особливості навчання говоріння англійською мовою як виду мовленнєвої діяльності.

4. Розробити та експериментально перевірити комплекс вправ для навчання учнів закладів фахової передвищої освіти монологічного та діалогічного мовлення англійською мовою із використанням інтелект-карт.

Об'єкт дослідження – процес навчання говоріння англійською мовою у закладах фахової передвищої освіти.

Предмет дослідження – навчання говоріння англійською мовою учнів закладів фахової передвищої освіти з використанням інтелект-карт.

Для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених завдань використовувались такі **методи:**

– *теоретичні:* вивчення та аналіз наукових праць з метою з'ясування особливостей навчання англійської мови учнів закладів фахової передвищої освіти; *синтез і узагальнення* для розроблення комплексу вправ для навчання говоріння з використанням інтелект-карт; *моделювання* для проєктування освітнього процесу навчання говоріння на основі інтелект-карт;

– *емпіричні: спостережень* за освітнім процесом, *тестування* з метою визначення рівнів сформованості умінь говоріння англійською мовою; *педагогічний експеримент* для проведення експериментального дослідження; *анкетування та опитування: збір даних* про ставлення студентів до використання інтелект-карт у навчанні; *кількісний і якісний аналіз* отриманих даних для визначення ефективності розробленого комплексу вправ;

– *статистичні: для обробки отриманих даних, визначення достовірності результатів педагогічного експерименту, порівняння результатів до і після впровадження методики.*

Практичне значення результатів дослідження. Матеріали та результати проведеного дослідження можуть бути використані для подальшого наукового пошуку та вдосконалення теоретичних і методичних аспектів навчання англійської мови учнів закладів фахової передвищої освіти, підготовки навчальних посібників, розроблення навчально-методичних матеріалів та самоосвітньої діяльності здобувачів освіти.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження апробовано шляхом участі в науково-практичних конференції «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика» (м. Глухів, 14 листопада 2024 року).

Структура магістерського дослідження обумовлена його логікою і складається зі вступу, 3 розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що включає 87 найменувань та 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки, з них 80 сторінок основного тексту. Робота містить 3 таблиці та 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1

НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТ- КАРТ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Теоретичні основи навчання учнів закладів фахової передвищої освіти говоріння англійською мовою

Фахову передвищу освіту в Україні було започатковано у 2019 році із ухваленням Закону України «Про фахову передвищу освіту» [21], який набрав чинності 9 серпня 2019 року.

Цей закон визначив фахову передвищу освіту як окремий рівень освіти, що спрямований на здобуття спеціалізованих професійних знань, умінь і компетентностей для здійснення професійної діяльності. Фахову передвищу освіту надають заклади фахової передвищої освіти (коледжі, технікуми тощо), і вона передбачає здобуття кваліфікації молодшого спеціаліста або фахового молодшого бакалавра.

Згідно із законом України «Про фахову передвищу освіту», фахова передвища освіта здобувається на основі профільної або базової середньої освіти, що здійснюється з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту, а також на основі професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти або вищої освіти.

Навчання англійської мови в закладах фахової передвищої освіти в Україні є важливою складовою підготовки кваліфікованих фахівців, що здатні ефективно працювати в умовах глобалізації. Удосконалення підготовки майбутніх фахівців різних профілів актуалізує проблему ефективності організації процесу навчання іноземної мови, відводячи чільне місце формуванню іншомовної комунікативної компетентності майбутніх

фахівців, яка є ключовою для успішної професійної діяльності випускників у багатьох сферах.

До ухвалення закону «Про фахову передвищу освіту» заклади, які зараз називаються закладами фахової передвищої освіти (коледжі, технікуми), надавали освіту на рівні підготовки молодших спеціалістів, а їх діяльність була орієнтована на професійно-технічну підготовку. Молодший спеціаліст вважався освітньо-кваліфікаційним рівнем вищої освіти, хоча він був проміжним між повною загальною середньою освітою та бакалавратом. З огляду на це, розглянемо особливості навчання говоріння іноземною мовою означеної категорії осіб в закладах освіти.

Процес навчання професійно орієнтованого говоріння досліджувався на матеріалі різноманітних спеціальностей (економічних, технічних, управлінських, медичних, юридичних тощо) та мов [4; 7; 10; 13; 22,4 6; 29; 31; 34; 37; 38; 41; 42; 44; 45; 47; 48 та інші].

Так, О. Тарнопольським розроблено теоретичні й методичні засади організації навчального процесу з англійської мови на I–II курсах технічного вищого навчального закладу [цит. за: 26]. Дослідник проаналізував умови й цілі навчання цієї мови на кожному з етапів та їх вплив на методику викладання; охарактеризував принципи організації навчальної діяльності студентів під час вивчення англійської мови на I–II курсах; обґрунтував підходи до відбору змісту іншомовної освіти студентів технічних спеціальностей з орієнтуванням на майбутній фах; розкрив особливості організації навчання окремих видів мовленнєвої діяльності.

О. Бігич та ін. обґрунтовано теоретичні та практичні засади іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей [44]. Авторами визначено зміст навчання в контексті спеціалізації студентів, виокремлено етапи та розроблено вправи для формування професійно орієнтованої компетентності в іншомовному монологічному та діалогічному мовленні.

Черниш В.В. розроблено теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англomовної компетенції в говорінні. Дослідницею створено й обґрунтовано модель навчання як організаційного, змістовного й процесуального компонентів освітнього процесу у ЗВО, запропоновано концепцію реалізації методики формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англomовної компетенції в говорінні, яка враховує інтеграцію навчальних дисциплін філологічного та психолого-педагогічного циклів, запровадження професійно орієнтованих мовних спецкурсів та поетапність формування умінь професійно орієнтованого монологічного мовлення та професійно орієнтованого діалогічного мовлення [47].

Досліджуючи питання навчання усного монологічного висловлювання, науковцями виділено основні сфери усного спілкування та види монологічних висловлювань, розроблено методику індивідуалізації навчання іношомовного мовлення зі спеціальності, досліджено питання різних видів монологічного висловлювання, а саме: монолог-переконання, монолог-повідомлення, професійно спрямована бесіда, монолог-міркування, монолог-презентація, розроблено та теоретично обґрунтовано методику навчання усного спонтанного мовлення на матеріалі художніх текстів, розглянуто питання навчання усного аргументованого дискурсу. Створено психологічну основу навчання усного мовлення, зокрема розглянуто питання психологічної та психолінгвістичної основ усного мовлення [Цит. за: 47].

Методика навчання ділового спілкування англійською мовою студентів старших курсів технічних вищих навчальних закладів (на прикладі інженерів-ядерників) розроблена Д. Бубновою [10]. Дослідниця виділила чотири сфери ділового спілкування: професійна, сфера сервісу, сфера особистих контактів і сфера культури, а також обґрунтувала етапи навчання такого спілкування: уведення лексичного матеріалу; перше аудіювання; друге аудіювання; підготовка до спілкування в типовій комунікативній ситуації, аналогічній ситуації діалогу-зразка; уведення і тренування у

вживанні розмовних формул; рольові й ділові ігри, тобто спілкування в навчальній комунікативній ситуації з непередбачуваними елементами (репліками, що містять відомості або комунікативні наміри, несподівані для слухача).

Проблема формування у майбутніх фахівців іншомовного діалогічного мовлення знайшла своє відображення у дослідженнях Л. Гайдукової (майбутніх учителів англійської мови) [13], Л. Максименко (майбутніх менеджерів невиробничої сфери) [29], О. Метьолкіної (майбутніх митників) [31], Л. Сліпченко (фахівців з міжнародної економіки) [41], І. Чірви (майбутніх інженерів-програмістів) [48] та ін.

Поза сумнівом, здійснені дослідження зробили значний внесок у розв'язання проблеми, проте їх аналіз переконує, що використані не всі резерви в навчанні майбутніх фахівців професійно орієнтованого говоріння англійською мовою. Крім того, спеціальних цілісних досліджень, що розглядають комплексно проблему та дозволяють прослідкувати закономірності та особливості навчання говоріння англійською мовою в закладах фахової передвищої освіти, які можуть стати основою оптимальної методичної системи немає.

Крім того, у сучасних реаліях цей процес має свої унікальні виклики та особливості, зумовлені як загальними проблемами системи освіти України, так і впливом зовнішніх факторів, таких як війна та пов'язані з нею обмеження.

Повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на освітній процес. Багато закладів фахової передвищої освіти вимушено перейшли на дистанційне навчання через небезпеку для життя студентів та викладачів. Постійні повітряні тривоги, ризики обстрілів та нестабільність енергопостачання ускладнюють організацію освітнього процесу, що особливо відчутно під час навчання таких навичок, як говоріння англійською мовою.

Однією з головних проблем у цих умовах є обмеженість можливостей для живого спілкування. Традиційні методи викладання, які передбачають активну участь студентів у дискусіях та рольових іграх у класі, стали майже недоступними через дистанційний формат. Водночас, відсутність стабільного інтернет-з'єднання та технічні складнощі призводять до того, що студенти не завжди можуть брати участь у відеоуроках та спільних обговореннях.

Для ефективного навчання говоріння англійською мовою в сучасних умовах необхідне впровадження інноваційних підходів та гнучкість у використанні технологій. Інтерактивні онлайн-платформи, такі як Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, стали основними інструментами для проведення занять. Однак, простого використання цих платформ недостатньо — важливо адаптувати методики викладання, щоб компенсувати відсутність безпосереднього контакту.

Одним із ефективних інструментів є використання інтелект-карт (mind maps), які дозволяють структурувати матеріал та стимулювати студентів до активного використання мови. Цей підхід допомагає краще організувати думки та покращує здатність до імпровізованого мовлення, що особливо важливо в умовах онлайн-навчання. Крім того, інтерактивні завдання, такі як групові проєкти та онлайн-дискусії, допомагають студентам зберігати мотивацію та залученість.

В умовах війни роль викладача значно ускладнилася. Окрім традиційної передачі знань, викладачі сьогодні виступають також у ролі моральної підтримки для студентів, які можуть перебувати у складних життєвих обставинах. Викладачі мають не лише мотивувати студентів до навчання, але й створювати атмосферу довіри та підтримки на заняттях, навіть якщо вони відбуваються онлайн.

Для підтримки навичок говоріння викладачі використовують різні формати взаємодії: індивідуальні консультації, відеозустрічі, інтерактивні справи у чатах та форумах. Це дозволяє студентам залишатися активними

учасниками навчального процесу навіть за відсутності безпосереднього контакту.

Таким чином, попри всі виклики, система освіти в Україні продовжує адаптуватися до сучасних умов, забезпечуючи студентів необхідними навичками для майбутньої професійної діяльності.

Навчання англійської мови в закладах фахової передвищої освіти має свої особливості, обумовлені специфікою студентської аудиторії та цільовою спрямованістю підготовки.

Старший ступінь є завершальним у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Рівень навичок та вмінь усної мови і писемного мовлення, досягнутий на середньому ступені, має бути підтриманий. З огляду на викладене можна констатувати такі особливості організації освітнього процесу з ІМ в ЗФПО:

- послідовне здійснення комунікативно-пізнавального навчання, пов'язаного з підвищенням змістовності мовлення;
- використання прийомів, що спонукають до вираження особистого ставлення до проблем, які обговорюються;
- цілеспрямована реалізація принципу індивідуалізації навчання, орієнтована на використання ІМ у майбутній професійній діяльності, широке застосування видів та форм самостійної роботи.

Велика увага приділяється усному мовленню, яке набуває якісно нового розвитку стосовно змістовності, більшої природності, вмотивованості та інформативності. Проте основна роль у процесі навчання іноземної мови на цьому ступені відводиться читанню. Тексти для читання мають бути складнішими у порівнянні з середнім ступенем. При навчанні читання формуються вміння читати суспільно-політичні тексти з метою одержання повної та основної інформації, а також уміння переглянути і вибрати необхідну статтю.

Навчаючись письма, студенти повинні оволодіти вмінням складати план, тези до усного повідомлення, писати анотацію та резюме прочитаного,

складати реферат, а також робити письмові повідомлення в межах вимог до монологічного мовлення. На цьому етапі завершується формування активного словника та продовжується робота з формування рецептивного словника. Різноманітність інтересів, формування профорієнтації роблять необхідним подальше посилення індивідуалізації навчання ІМ. Підвищення ж почуття відповідальності, свідомого ставлення до навчання відкриває великі можливості для організації самостійної роботи, для стимулювання потреби у самоосвіті.

Студенти закладів фахової передвищої освіти, як правило, мають певний рівень базових знань англійської мови, проте часто відчують труднощі з використанням мови у реальних ситуаціях спілкування. Тому навчання повинно бути максимально практикоорієнтованим, з акцентом на розвиток говоріння в контексті їхньої майбутньої професії. Це включає вивчення професійної термінології, розвиток навичок ведення переговорів, презентацій, обговорення професійних питань англійською мовою.

Мовленнєвий досвід, набутий на попередніх етапах, підходить до узагальнення та систематизації. Методики та різновиди навчального процесу ще більше наближуються до реальних умов комунікації.

Формування в старшокласників лексичних навичок відбувається поетапно. На початку навчання (мовний етап) спостерігається інтенсивне самостійне засвоєння лексичних знань. З їх усвідомленням формуються лексичні навички і розвиваються лексичні вміння. З їх сформованістю навчання поступово переходить в інший щабель – передкомунікативний. Цей етап передбачає активну навчально-мовленнєву діяльність старшокласників і тренування в аудіюванні, читанні, письмі і говорінні на основі зразків мовлення. Мовлення учнів мотивоване, адже вони самостійно вирішують певне комунікативне завдання. Передкомунікативний етап слугує основою для реалізації процесу англійського спілкування на комунікативному етапі, який передбачає спілкування старшокласників на основі набутого ними мовленнєвого досвіду. Він має творчий характер, адже вибір лексики, логічне

і послідовне оформлення висловлювання, повнота висловлювання тощо у кожного учня свої. Становлення всіх зазначених компонентів змісту розширення словникового запасу старшокласників для реалізації англomовного спілкування відбувається послідовно: від сприйняття лексичного матеріалу, його усвідомлення і запам'ятовування – до опанування, яке уможливорює самостійне використання учнями цього матеріалу. Ці розумові операції відповідають різним видам мовленнєвої активності школярів: від рецептивних – до репродуктивних, а від них – до продуктивних.

Учнями активно застосовуються творчі, групові, проектні, інтерактивні варіанти роботи. Змістовність освіти обирається до відповідного профіля навчання, з професійно спрямованою лексикою, продовжується активне формування пасивного лексичного мінімуму під час самостійного читання. Збільшується обсяг самостійного опрацювання нового лексичного матеріалу, удосконалюється навичка користування словниками. Тематика для ситуативної комунікації визначається в тих самих сферах, але ще більш поглиблюється: «Я, моя родина, мої друзі» (моя особистість, оточення, стосунки, взаємодопомога, риси характеру, емоційні прояви, конституційні аспекти відносин, добродійність). «Заняття спортом, відпочинок, дозвілля» (місце фізичної культури в сучасному житті, події в спорті, змагання, спортсмени, ігри). «Харчування» (традиційна кухня України та Великобританії, уподобання, місця та культура харчування). «Природа і погода» (природні явища та катаклізми). «Живопис» (видатні художники, жанри живопису, картини, в музеї, виставки). «Наука і технічний прогрес» (можливості сучасної комунікації, технології, комп'ютеризація, прогрес науки і техніки в світі, наукові напрямки, технічні терміни). «Шкільне життя» (навчання в Україні та інших країнах, заклади освіти, іспити). «Професії та робота» (сучасні та 27 престижні професії в світі, погляди на майбутнє). «Культура. Кіно. Театр. Телебачення» (програми, фільми, вистави, їх рецензування). «Мистецтво» (вплив на естетичне виховання

молоді, види мистецтва). «Україна у світі». «Норми етикету». «Організації із захисту навколишнього середовища та тварин». «Міжнародні організації ООН, ЄС, Рада Європи». «Міжнародні події». «Молодіжний рух в Україні та у світі». «Подорож Україною та по країнах, мова яких вивчається». «Законодавчі аспекти». «Юридична лексика».

Ці особливості мають враховуватися під час розроблення методик для навчання говоріння англійською мовою, що дозволяє зробити освітній процес ефективним, цікавим та орієнтованим на потреби сучасних здобувачів освіти закладів фахової передвищої освіти.

1.2. Інтелект-карти як ефективний засіб навчання іноземної мови

В сучасних умовах розвитку суспільства актуальності та перспективності набуває питання застосування інноваційних методів та технологій навчання, котрі сприяють запам'ятовуванню інформації шляхом візуального структурування даних та генерування нових ідей – аналізу проблеми, понять на основі усвідомлення їх структурних одиниць. Такою є технологія інтелект-карт.

1. Майндмепінг («*mind*» (англ) – розум, «*map*» (англ) – карта) – це технологія візуалізації інформації, яка дозволяє ефективно відновлювати інформацію, генерувати і фіксувати нові ідеї, робити висновки та встановлювати зв'язки між ними [38, С. 7-19].

Вона спрямована на розвиток правої частини мозку людини, яка, як правило, не розвинена, і сприяє рівномірному завантаженню всіх інформаційних каналів (зорового, слухового, рухового) з урахуванням залежності засвоюваності навчального матеріалу від способу його подачі [13, с. 180], пояснює добре відому інформацію і допомагає отримати нові знання за допомогою деяких образів [12, с.193].

Вважається, що техніка візуалізації інформації була вперше використана в III столітті Тірренським філософом Порфірієм, який намагався

зрозуміти концепцію Аристотеля. Серйозні сучасні розробки в цій галузі відносяться до 1960-х років і пов'язані з розвитком теорії семантичних мереж, пов'язаної з вивченням людського мислення в процесі навчання.

Основним інструментом для реалізації візуалізації є ментальна карта - серія схем і діаграм, які наочно показують думки (у вигляді «дерев», діаграм зв'язків, списків і діаграматичних схем), взаємопов'язані і об'єднані спільними ідеями [11, с.182].

Основоположником сучасних ментальних карт вважається Тоні Бьюзен, психолог, математик і лінгвіст. Він є автором великої кількості книг, присвячених вивченню можливостей мозку і його функцій, розвитку пам'яті, інтелекту і творчих здібностей, підвищенню швидкості читання, розширенню свідомості. Він розробив власне програмне забезпечення iMindMap для підтримки створення інтелект-карт таким чином, щоб вони були побудовані радіально, тобто навколо основних думок і проблем. Ця методика вперше була представлена світу навесні 1974 року.

Людський мозок – це багатоканальна система обробки і зберігання інформації, в якій поняття пов'язані один з одним асоціативно. Вивчаючи будову головного мозку, Тоні Бьюзен звернув увагу на будову нейронів від центрів клітин, де відростки тягнуться в різні боки і утворюють розгалужені «деревя». Його ідея полягала у створенні візуальних діаграм для організації інформації, що стимулює активне використання обох півкуль мозку. На основі цієї моделі була створена інтелект-карта – складна схема, що повторює нейронну структуру мозку і процеси, що відбуваються в ньому.

Бьюзен довів, що інтелект-карти допомагають швидше запам'ятовувати інформацію та підвищують здатність до асоціативного мислення, що особливо важливо для вивчення іноземних мов. При використанні інтелект-карт інформація представляється таким чином, що її можуть сприймати обидві півкулі мозку. Створення інтелект-карти покращує природне функціонування мозку, роблячи процес мислення більш ефективним і творчим.

Коли в пам'яті відтворюється один об'єкт інтелект-карти, вибудовується ланцюжок взаємопов'язаних фактів, подій і відчуттів. Саме так виникає багатовимірне асоціативне мислення, при якому людина може бачити один об'єкт в навколишньому світі по відношенню до іншого.

Інтелект-карти (mind maps) зарекомендували себе як ефективний метод навчання англійської мови, особливо в контексті розвитку навичок говоріння та критичного мислення. Візуальне представлення інформації полегшує її засвоєння та допомагає структурувати знання, що робить цей підхід популярним серед викладачів та студентів у всьому світі.

Дослідження у цій галузі також проводили Джозеф Новак та Альберто Канас, які вивчали використання інтелект-карт для покращення навчання. Вони довели, що візуальні організатори покращують запам'ятовування та розуміння складних тем. Це особливо актуально для студентів, які вивчають англійську мову, адже такий метод сприяє кращій організації матеріалу та розвитку мовних навичок.

Вивчення англійської мови з використанням інтелект-карт стало предметом досліджень багатьох науковців. Наприклад, Марк Дейвіс та Лінда Сполдинг дослідили, як інтелект-карти можуть допомогти студентам не лише запам'ятовувати лексику, але й активно використовувати її в мовленні. Вони виявили, що студенти, які регулярно використовують інтелект-карти для планування своїх виступів та дискусій, демонструють вищі результати під час усних іспитів.

Професор Пітер Бертон із Кембриджського університету також підкреслює важливість інтелект-карт у розвитку мовних та мовленнєвих навичок. У своїх дослідженнях він виявив, що студенти, які використовують візуальні методи для структурування думок, краще розуміють складні граматичні конструкції та можуть легше будувати аргументовані висловлювання під час обговорень. Він зазначає, що цей метод особливо корисний для студентів, які навчаються дистанційно, оскільки він дозволяє зосередитися на ключових аспектах теми навіть у домашніх умовах.

На сучасному етапі інтерес до використання інтелект-карт у навчанні не втрачає актуальності. Професорка Сара Гартман із Гарвардського університету у своїх роботах вказує на те, що інтелект-карти допомагають студентам краще розуміти складні теми та адаптуватися до швидко змінюваних навчальних умов. Вона зазначає, що використання цього методу під час дистанційного навчання дозволяє підтримувати високий рівень залученості студентів, навіть коли навчання проходить онлайн.

Крім того, дослідження, проведене доктором Анною Браун у Стенфордському університеті, показало, що студенти, які використовували інтелект-карти для підготовки до усних виступів, краще опановують навички імпровізованого мовлення та демонструють вищий рівень впевненості під час публічних виступів. Це пов'язано з тим, що інтелект-карти сприяють швидкому структуруванню інформації та допомагають формувати чіткі мовні конструкції.

Викладачка з Києво-Могилянської академії Олена Гончар у своїх дослідженнях довела, що студенти, які використовують інтелект-карти для вивчення англійської, краще запам'ятовують нову лексику та здатні швидше реагувати на запитання під час дискусій. Вона також підкреслює, що інтелект-карти особливо корисні для студентів, які в умовах війни та нестабільного доступу до інтернету змушені навчатися самостійно.

Таким чином, впровадження інтелект-карт у процес навчання не лише підвищує ефективність викладання, але й допомагає студентам бути готовими до реальних комунікативних ситуацій у їхній професійній діяльності, навіть у складних соціально-політичних умовах.

Інтелект-карти побудовані за принципом ієрархічної структури, де центральна ідея або тема розташована в центрі карти, а підпорядковані їй підтемати розгалужуються від центру у вигляді гілок. Кожна гілка може містити ключові слова, фрази, зображення або інші елементи, що допомагають деталізувати ідеї та концепти. Основні принципи роботи інтелект-карт включають:

Візуалізація інформації. Візуальне представлення допомагає краще зрозуміти та запам'ятати матеріал. Графічні елементи, кольори та зображення сприяють легшому засвоєнню інформації.

Ієрархічна організація. Інтелект-карти дозволяють організувати інформацію за рівнями важливості, що полегшує її структурування і запам'ятовування.

Креативність та асоціативність. Створення карт стимулює креативне мислення і асоціативні зв'язки, що покращує процес навчання і розвиває критичне мислення.

Схарактеризуємо основні переваги використання інтелект-карт у навчанні англійської мови.

– *Покращення організації думок.* Інтелект-карти допомагають учням організувати свої думки та ідеї у зрозумілій і структурованій формі. Це особливо корисно для підготовки до монологічного мовлення, де важливо мати чітке уявлення про структуру виступу.

– *Підвищення запам'ятовування.* Візуальне представлення інформації сприяє кращому запам'ятовуванню. Використання кольорів, зображень і графіки допомагає учням легше засвоювати нові слова і фрази, а також зберігати їх у пам'яті.

– *Стимуляція творчого мислення.* Інтелект-карти сприяють розвитку креативності, дозволяючи учням шукати нестандартні рішення та асоціативно пов'язувати різні концепти. Це важливо для розвитку навичок говоріння, де необхідно бути здатним до імпровізації та вираження власних ідей.

– *Зменшення мовного бар'єру.* Структуроване представлення інформації у вигляді інтелект-карт допомагає зменшити страх перед мовленням і полегшити процес висловлювання думок, завдяки чому учні стають впевненіше під час говоріння англійською мовою.

– *Розвиток навичок самостійної роботи.* Інтелект-карти заохочують учнів до самостійної роботи над темами, допомагаючи їм організувати матеріал та планувати свої виступи або доповіді.

– *Підтримка колективної роботи.* Використання інтелект-карт у групових завданнях сприяє ефективній колективній роботі, оскільки учні можуть разом створювати карти, обговорювати ідеї та визначати ключові моменти.

Інтелект-карти можуть бути використані для вивчення культурних аспектів країн, де говорять англійською мовою, що допомагає учням краще розуміти контекст мови та її використання.

Інтелект-карти можуть бути інтегровані в освітній процес через різні методи, такі як:

– індивідуальні завдання: студенти створюють інтелект-карти для організації своїх думок перед підготовкою до усного виступу.

– групові проекти: в групових завданнях студенти працюють разом над створенням інтелект-карт, що сприяє колективній взаємодії та обміну ідеями.

– онлайн-платформи: використання онлайн-інструментів для створення інтелект-карт, що дозволяє студентам працювати над завданнями в інтерактивному форматі.

Таким чином, інтелект-карти є ефективним засобом для розвитку навичок англійського мовлення, зокрема говоріння, завдяки їхній здатності покращувати організацію думок, підвищувати запам'ятовування і стимулювати креативність.

Висновки до першого розділу

На основі вище сказаного можемо зробити висновок, що навчання говоріння англійською мовою є значущим аспектом підготовки сучасних

випускників закладів фахової передвищої освіти. Досягнення цієї мети зумовлює пошук ефективних шляхів організації навчання англійської мови.

Різні аспекти використання комунікативного підходу та формування мовленнєвих умінь та навичок належать до активно досліджуваних питань сучасної методики викладання іноземних мов. Аналіз теоретичних основ навчання говоріння англійською мовою показує, що сучасні підходи акцентують увагу на комунікативній спрямованості, практичній значущості та інтерактивності навчання.

Констатуємо і належну увагу науковців до пошуку ефективних засобів навчання говоріння англійською мовою. Використання інноваційних методів, зокрема інтелект-карт, відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчання, особливо в умовах фахової передвищої освіти, де мовленнєва компетентність є ключовою для майбутньої професійної діяльності студентів.

Аналіз методичних праць дозволив дійти висновку, що інтелект-карти є ефективним інструментом для навчання іноземних мов, оскільки уможливають обробку значного обсягу інформації; структурування даних для кращого засвоєння інформації; візуалізацію інформації; формування цілісного уявлення про тему, що вивчається, або досліджувану проблему; ефективне зберігання інформації; програмування висловлювання тощо.

Використання інтелект-карт в освітньому процесі з англійської мови дозволяє:

- створити позитивну мотивацію до оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування;
- організувати індивідуальну, групову та колективну діяльність;
- конструювати навчальний зміст відповідно до вікових особливостей студентів;
- здійснювати диференційований підхід;
- організовувати самостійну роботу;
- організовувати проєктну діяльність;

- навчити студентів користуватися словниками, довідниками та іншими джерелами письмової та усної інформації з метою пошуку необхідних значень;
- розвивати творчі та інтелектуальні здібності студентів, асоціативне та креативне мислення, пам'ять, увагу, а також виявляти інтуїтивні здібності;
- роблять процес навчання цікавим, пізнавальним, результативним.

Отже, використання інтелект-карт відіграє ключову роль у підвищенні ефективності освітнього процесу, зокрема з англійської мови, особливо в умовах сучасних викликів, дозволяє підвищити мотивацію студентів та покращити їхню академічну успішність, забезпечує інтерактивність, залучення студентів та сприяє розвитку у них навичок говоріння, критичного мислення, що є важливим для підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Таким чином, цей підхід є запорукою якості освіти в умовах сучасних реалій, що сприяє формуванню високоосвічених і всебічно розвинених і конкурентоспроможних фахівців.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Особливості навчання говоріння англійською мовою як виду мовленнєвої діяльності

Говоріння є одним із чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності (слухання, читання, письмо, говоріння), яке належить до продуктивних навичок, адже передбачає активне використання мовленнєвих ресурсів. Це активний процес, спрямований на передачу інформації, думок, почуттів і намірів у формі усного мовлення. На відміну від рецептивних навичок, таких як слухання та читання, говоріння спрямоване на створення власних мовленнєвих одиниць з метою комунікації. У процесі вивчення англійської мови навчання говоріння має свої особливості, які визначають методичний підхід, стратегії та завдання, що використовуються в освітньому процесі.

Говоріння є інтерактивною формою діяльності, яка передбачає не лише створення власних висловлювань, а й активну взаємодію з іншими учасниками комунікації. Важливою особливістю говоріння є його ситуативність: зміст висловлювань та їхня структура значною мірою залежать від контексту спілкування, ролі учасників, мети та умов взаємодії.

Це означає, що навчання говоріння англійською мовою повинно моделювати реальні ситуації спілкування, де здобувачі освіти вчаться реагувати на репліки співрозмовника, ставити запитання, уточнювати інформацію, висловлювати свою думку та аргументувати її. Рольові ігри, групові дискусії, діалогічні вправи є ефективними методами для досягнення цієї мети.

Однією з головних складностей у навчанні говоріння англійською мовою є подолання мовленнєвого бар'єра. Здобувачі освіти можуть відчувати страх зробити помилку, невпевненість у своїх знаннях або труднощі в підборі слів. Це потребує від викладача створення доброзичливої атмосфери, яка сприяє вільному вираженню думок, а також використання методик, що допомагають знизити рівень тривожності. Наприклад, ефективними є завдання, які акцентують увагу не на правильності мови, а на змісті висловлювань.

У навчанні говоріння важливо інтегрувати цей вид діяльності з іншими. Наприклад, слухання може бути підготовчим етапом до говоріння, адже дає змогу ознайомитися з мовними зразками. Читання та письмо також можуть використовуватися для попереднього вивчення лексики та граматики, необхідних для конкретного завдання.

Інтегративний підхід сприяє формуванню більшої впевненості у використанні мови, оскільки учні поступово переходять від рецептивних до продуктивних завдань. Наприклад, прослухавши діалог і обговоривши його, студенти можуть створити власний діалог на схожу тему.

Для успішного розвитку говоріння необхідно забезпечити достатній рівень володіння лексико-граматичними структурами. Здобувачі освіти повинні мати у своєму активному словнику необхідні слова та вирази, а також розуміти, як правильно будувати речення.

Навчання лексики та граматики має бути комунікативно орієнтованим. Це означає, що здобувачі освіти повинні не лише запам'ятовувати слова та правила, а й активно використовувати їх у реальних мовленнєвих ситуаціях. Наприклад, замість простого заучування нових слів учні можуть брати участь у діалогах або рольових іграх, де ці слова використовуються.

Говоріння є спонтанним процесом, що вимагає миттєвого вибору мовних засобів відповідно до ситуації. Тому навчання повинно включати завдання, які стимулюють здобувачів освіти до створення спонтанних висловлювань. Це можуть бути такі вправи, як опис зображень без

попередньої підготовки, імпровізація діалогів або відповіді на несподівані запитання.

Автентичні матеріали, такі як подкасти, відеоролики, статті або інтерв'ю, є важливими інструментами у навчанні говоріння. Вони допомагають здобувачам освіти знайомитися з реальними зразками мовлення, збагачують їхній словниковий запас та демонструють різноманітність мовленнєвих ситуацій.

Основна мета навчання говоріння — це розвиток комунікативної компетентності, яка включає вміння ефективно передавати інформацію, виражати думки та емоції, досягати взаєморозуміння зі співрозмовником. У центрі навчального процесу має бути не лише засвоєння мовних знань, але й розвиток стратегій спілкування, таких як уміння перефразувати, використовувати невербальні засоби комунікації, уточнювати інформацію.

Таким чином, навчання говоріння англійською мовою як виду мовленнєвої діяльності є складним і багатогранним процесом, який потребує урахування багатьох чинників, таких як інтерактивність, ситуативність, інтеграція з іншими навичками, робота над лексико-граматичною базою та розвиток спонтанного мовлення. Використання сучасних методик і підходів дозволяє забезпечити ефективність цього процесу та формувати у студентів високий рівень комунікативної компетентності.

Говоріння є активним процесом, що включає різні форми комунікації. Залежно від контексту, учасників та способу взаємодії виділяють два основні види говоріння: монологічне та діалогічне. Кожен з цих видів має свої особливості, завдання та методи навчання.

Монологічне мовлення передбачає висловлювання однієї особи, яка подає інформацію або свої думки без безпосередньої взаємодії з іншими учасниками комунікації. Це може бути як підготовлене, так і спонтанне висловлювання, однак у будь-якому випадку воно не передбачає безпосередньої реакції від співрозмовника в процесі мовлення.

Основні типи монологічного мовлення:

- *Презентація* – структуроване представлення інформації з метою інформування або переконання слухачів. Презентація може бути короткою або довгою, а її основною метою є донесення певної ідеї чи результатів.

- *Доповідь* – детальне пояснення певної теми, зазвичай вимагає більш глибокого аналізу і представлення фактів, аргументів або досліджень.

- *Опис* – надається детальна інформація про об'єкти, явища чи процеси.

- *Розповідь* – розкриття історії або події в хронологічному порядку.

Особливості монологічного мовлення полягають в *структурі* (вступ, основна частина, висновок); *підготовленості* (мова часто заздалегідь продумана і структурована). Також монолог *не передбачає негайної реакції слухачів*, тобто спікер має можливість глибше розвинути свою думку, не перебиваючись, що дозволяє висловитися детально і послідовно.

Методи для розвитку монологічного мовлення:

- підготовка презентацій на задану тему;
- розвиток навичок опису різних предметів, процесів чи явищ;
- написання і подання доповідей за результатами досліджень або з певної теми.

Діалогічне мовлення передбачає взаємодію двох або більше осіб через обмін репліками. У діалозі кожен учасник має можливість як висловлювати власні думки, так і відповідати на репліки іншого учасника, що забезпечує живу і активну комунікацію.

Основні типи діалогічного мовлення:

- *Бесіда* — невимушене спілкування між співрозмовниками з метою обміну інформацією, думками або почуттями. Бесіда може бути формальною або неформальною.

- *Дискусія* — обговорення певного питання або проблеми, що передбачає наявність різних точок зору та аргументів. У дискусії учасники намагаються переконати один одного в правильності своїх поглядів.

– *Інтерв'ю* — форма діалогу, де одна особа ставить питання іншій з метою отримання інформації. Інтерв'ю може бути офіційним (наприклад, журналістським) або неформальним.

Особливості діалогічного мовлення:

- *Інтерактивність* (обидва учасники комунікації активно залучені у процес, кожен із них має можливість реагувати на висловлювання іншого);
- *Несподіваність* (діалог може бути менш структурованим, оскільки співрозмовники можуть змінювати напрямок розмови в залежності від реакцій один одного);
- *Динамічність* (у діалозі важлива швидка реакція та здатність до адаптації, оскільки часто зміст розмови змінюється в реальному часі залежно від відповідей співрозмовників).

Методи для розвитку діалогічного мовлення:

- *Рольові ігри та ситуаційні вправи*, що моделюють реальні діалогічні ситуації;
- *Дискусії та дебати* на актуальні теми, де студенти вчаться не тільки висловлювати свої думки, а й аргументувати свою позицію;
- *Інтерв'ю* як форма практики, де студенти можуть потренуватися ставити запитання і отримувати відповіді.

Таким чином, монологічне та діалогічне мовлення мають різні характеристики і вимагають специфічних підходів до навчання. Монологічне мовлення забезпечує можливість детального висловлювання своїх думок, тоді як діалогічне мовлення сприяє розвитку вмінь швидко реагувати, вести аргументовані розмови та адаптуватися до змін у комунікаційному процесі.

2.2. Етапи формування навичок говоріння англійською мовою

Процес формування навичок говоріння англійською мовою складається з низки послідовних етапів, які забезпечують поступове та систематичне

вдосконалення мовленнєвих умінь. Ці етапи базуються на принципах оволодіння мовою та відповідають комунікативному підходу, спрямованому на розвиток як плавності, так і точності усного мовлення. Нижче подано основні етапи:

1. Етап імітації та повторення. На початковому етапі учнів знайомлять із базовими мовними зразками та структурами через імітацію та повторення. Цей етап передбачає:

- слухання зразків мовлення, наданих вчителем або автентичними аудіоматеріалами;
- повторення фраз і речень для засвоєння правильної вимови, інтонації та ритму;
- виконання практичних завдань на основі простих діалогів і поширених мовних виразів у контрольованих умовах.

Основна мета цього етапу — сформувати впевненість у відтворенні мови з максимальною точністю та ознайомити учнів із базовими звуковими і граматичними структурами англійської мови.

2. Етап контрольованої практики. На цьому етапі учні виконують завдання з частковою самостійністю, але за чіткими вказівками вчителя. Основні характеристики цього етапу:

- використання підготовлених мовних вправ, таких як заповнення пропусків у текстах, відповіді на питання або відтворення за зразком;
- фокус на правильності мовлення (граматичні, лексичні та фонетичні аспекти);
- робота в парах або групах із використанням підготовлених сценаріїв для формування початкових навичок взаємодії.

Цей етап є перехідним і спрямованим на закріплення мовного матеріалу у напівконтрольованих умовах.

3. *Етап самостійного мовлення.* На цьому етапі учні переходять до більшої автономності у використанні англійської мови. Основні елементи:

- виконання творчих завдань, таких як створення монологів, проведення рольових ігор, дебатів, дискусій або імпровізованих діалогів;
- вирішення комунікативних задач, наприклад, обговорення проблем, опис ситуацій, висловлення думок та аргументація;
- використання автентичних матеріалів (відео, статей, аудіо) для розширення словникового запасу та вдосконалення мовленнєвої компетенції.

Метою цього етапу є розвиток умінь вільно й доречно висловлюватися в різноманітних ситуаціях.

4. *Етап інтеграції мовленнєвих навичок.* На завершальному етапі відбувається поєднання говоріння з іншими видами мовленнєвої діяльності (читанням, письмом, слуханням). Основні акценти:

- виконання завдань, що вимагають інтеграції навичок, наприклад, обговорення прочитаного тексту, презентація власного дослідження або рефлексія після прослуховування аудіоматеріалів;
- формування критичного мислення під час дискусій та аналізу інформації;
- використання професійно орієнтованої лексики в реалістичних ситуаціях.

Цей етап спрямований на формування навичок комплексного спілкування, необхідного для реального життя або професійної діяльності.

Послідовність етапів формування навичок говоріння сприяє систематичному розвитку мовленнєвої компетенції. Такий підхід забезпечує учням можливість поступового переходу від повторення до самостійного й вільного спілкування англійською мовою, що відповідає реальним комунікативним потребам.

Методика навчання професійно орієнтованого говоріння спрямована на формування вмінь та навичок усного мовлення, необхідних для ефективного

спілкування у професійній сфері. Вона базується на комунікативному підході та враховує специфіку професійної діяльності студента або фахівця.

Методика навчання професійно орієнтованого говоріння є важливим аспектом вивчення іноземних мов, оскільки сприяє розвитку мовленнєвих навичок, які необхідні для ефективної комунікації в професійній сфері. Вона передбачає використання специфічних методів та прийомів, що орієнтовані на формування у студентів здатності застосовувати мову у реальних професійних ситуаціях. Ця методика має на меті не лише забезпечити оволодіння загальними мовними навичками, а й зосередитися на професійно-орієнтованій лексиці, типових фразах та мовних конструкціях, які є необхідними в конкретній професійній діяльності.

Схарактеризуємо основні принципи методики професійно орієнтованого говоріння.

1. *Комунікативний підхід.* Комунікативний підхід є основним принципом у методиці професійно-орієнтованого говоріння. Він зосереджений на забезпеченні студентів можливістю використовувати мову в реальних умовах спілкування, що наближають навчання до практики професійної діяльності. Використовуються практичні завдання, ситуаційні вправи, рольові ігри, які дозволяють студентам адаптувати мовленнєву діяльність до конкретних професійних обставин.

2. *Контекстуальність навчання.* Важливим аспектом є врахування специфіки професійної діяльності студентів. Навчальний матеріал має бути тісно пов'язаний з реальними ситуаціями, в яких студенти будуть використовувати мову. Це може бути комунікація в межах бізнесу, медицини, технічних професій, юриспруденції та інших сфер діяльності. Вивчення професійно орієнтованої лексики та фразеології допомагає студентам максимально ефективно взаємодіяти в своїй професійній сфері.

3. *Залучення автентичних матеріалів.* Використання реальних матеріалів, таких як документи, інтерв'ю, публічні виступи, звіти, есе та інші форми професійного тексту, дозволяє студентам ознайомлюватися з

типовими ситуаціями професійного спілкування та розвивати навички говоріння на основі цих матеріалів.

4. *Інтерактивність освітнього процесу.* Методика професійно орієнтованого говоріння передбачає активну взаємодію студентів, що дозволяє відтворювати реальні діалоги та ситуації спілкування. Це можуть бути як структуровані завдання (діалоги, інтерв'ю), так і більш вільні форми, як, наприклад, дискусії чи обговорення. Залучення студентів до обговорення реальних професійних проблем сприяє розвитку не лише мовленнєвих, але й критичних навичок.

5. *Практична орієнтованість.* На відміну від загального навчання іноземної мови, де основна увага зосереджена на розвитку загальних мовних навичок, професійно орієнтоване навчання акцентує увагу на вміннях, що безпосередньо потрібні для професійної діяльності. Це означає, що навчання говоріння базується на таких аспектах, як ведення переговорів, презентація проектів, наукові доповіді, складання бізнес-планів або проведення консультацій.

Виокремимо основні етапи методики навчання професійно орієнтованого говоріння.

1. *Підготовчий етап.* На цьому етапі здійснюється ознайомлення студентів з темою, введення основних термінів і виразів, а також з підготовкою до можливих професійних ситуацій. Студенти вивчають специфічну лексику, граматичні структури, які будуть використовувати в конкретних ситуаціях спілкування.

2. *Робота над монологічним мовленням.* На наступному етапі студенти практикують складання та подачу монологів (наприклад, презентацій, доповідей, звітів) з використанням професійної лексики та відповідних граматичних конструкцій. Це дозволяє студентам набути навичок вираження своїх думок у формі структурованого мовлення.

3. *Робота над діалогічним мовленням.* Студенти навчаються вести діалоги в різноманітних професійних ситуаціях (наприклад, переговори,

консультації, інтерв'ю). Важливою частиною є навчання слухати та розуміти співрозмовника, а також надавати чіткі та аргументовані відповіді.

4. *Виконання інтерактивних вправ.* Для закріплення вивченого матеріалу використовуються рольові ігри, де студенти можуть відтворювати професійні ситуації, що дозволяє їм на практиці застосовувати мовленнєві навички в реальних умовах.

5. *Корекція і вдосконалення мовлення.* Останній етап передбачає корекцію мовних помилок, вдосконалення вимови та акцентуації. Це включає роботу над точністю використання лексики та граматики, вдосконалення інтонації і акцентів, а також корекцію неправильно побудованих висловлювань.

Отже, методика навчання професійно-орієнтованого говоріння дозволяє студентам не лише засвоїти основи мови, але й підготувати їх до реальних ситуацій професійної комунікації. Використання комунікативного підходу, автентичних матеріалів та інтерактивних методів навчання сприяє розвитку необхідних навичок та впевненості в спілкуванні в професійній сфері.

Схарактеризуємо методи навчання професійно орієнтованого говоріння. Методи навчання професійно-орієнтованого говоріння спрямовані на розвиток мовленнєвих навичок, необхідних для ефективної комунікації в професійному середовищі. Вони охоплюють різні аспекти мовлення, від освоєння професійної лексики до вміння вести аргументовані дискусії або переговори. Ось кілька основних методів, які використовуються для формування цих навичок:

1. *Комунікативно-діяльнісний метод.* Комунікативно-діяльнісний метод є одним з основних у навчанні професійно орієнтованого говоріння. Він зосереджується на використанні мови для виконання реальних комунікативних завдань, що відображають професійну діяльність студентів. Завдання створюються таким чином, щоб студенти мали змогу активно

використовувати мову для вирішення конкретних професійних проблем (переговори, презентації, співбесіди, тощо).

Особливості:

- практичне застосування мовленнєвих навичок;
- використання реальних ситуацій з професійної діяльності;
- активне залучення студентів до мовної діяльності через ситуаційні вправи та рольові ігри.

2. *Метод ситуаційного навчання.* Метод ситуаційного навчання передбачає створення таких ситуацій, які максимально наближені до реальних професійних умов. Студенти отримують завдання, що включають конкретні професійні ситуації, і повинні правильно реагувати на них, застосовуючи відповідну лексику та граматику. Це дозволяє відпрацьовувати вміння ефективно спілкуватися в професійному середовищі.

Особливості:

- моделювання професійних ситуацій;
- використання реальних або схожих на реальні матеріалів (наприклад, професійні тексти, відео);
- розвиток навичок вирішення професійних завдань через мовлення.

3. *Метод рольових ігор.* Рольові ігри є важливим методом навчання, що дозволяє студентам на практиці відтворювати професійні ситуації, в яких вони повинні вести діалог, презентацію, або переговори. Кожен студент бере на себе роль певного професіонала (наприклад, менеджера, лікаря, адвоката) і взаємодіє з іншими учасниками гри, використовуючи професійну лексику та мовні конструкції.

Особливості:

- моделювання реальних професійних ролей і ситуацій;
- практичне застосування знань у вигаданих, але правдоподібних обставинах;
- розвиток навичок адаптації до різних комунікативних ситуацій.

4. *Метод проектного навчання.* Проектне навчання передбачає створення студентами певних проектів, які можуть бути пов'язані з їхньою майбутньою професією. Вони готують презентації, доповіді або звіти, які потім презентують своїм одногрупникам або викладачам. Це дозволяє відпрацьовувати навички говоріння в умовах, близьких до реальних, де важливе вміння чітко та аргументовано висловлювати думки.

Особливості:

- створення проектів на професійні теми;
- підготовка та подання презентацій, доповідей, звітів;
- розвиток здатності до аргументації та переконання.

5. *Метод проблемного навчання.* Метод проблемного навчання полягає в тому, щоб створити для студентів ситуацію, що вимагає пошуку рішення, та використовувати мовлення як інструмент для вирішення цієї проблеми. Студенти обговорюють проблему, ставлять запитання, висловлюють свої думки, що сприяє розвитку критичного мислення та мовних навичок.

Особливості:

- створення ситуацій, що потребують пошуку вирішення;
- обговорення професійних проблем і знаходження рішень через мовлення;
- розвиток критичного мислення та здатності до аргументації.

6. *Метод інтерактивного навчання.* Інтерактивне навчання передбачає активну взаємодію студентів із викладачем та між собою. У цьому методі велика увага приділяється груповим обговоренням, дискусіям, спільному вирішенню завдань. Це дозволяє студентам розвивати навички ведення діалогу, активного слухання та аргументації в реальних професійних умовах.

Особливості:

- спільна робота в групах;
- обговорення та дискусії з реальних професійних питань;
- розвиток вмінь слухати, обговорювати, переконувати.

7. *Метод аудіовізуальних засобів.* Застосування аудіовізуальних засобів у навчанні дозволяє студентам не лише слухати професійні діалоги та презентації, а й самостійно виконувати практичні вправи, зокрема аудіювання та виступи перед камерою. Використання таких матеріалів дозволяє більш ефективно сприймати мовлення, а також моделювати різні ситуації, у яких студенти повинні практикувати професійну лексику та вирази.

Особливості:

- використання аудіо- та відеоматеріалів;
- моделювання реальних професійних ситуацій через відео;
- розвиток навичок аудіювання та усного мовлення за допомогою технічних засобів.

Методи навчання професійно-орієнтованого говоріння спрямовані на формування вмінь і навичок, необхідних для ефективної комунікації в професійному середовищі. Вони включають інтерактивні, ситуаційні та рольові методи, що дозволяють студентам набувати реальних мовленнєвих навичок, адаптуючи їх до вимог професійної діяльності. Важливим є використання автентичних матеріалів та активне залучення студентів до мовної діяльності через різноманітні практичні завдання.

Ця методика допомагає формувати у студентів здатність ефективно спілкуватися англійською мовою у професійних контекстах, що є важливим компонентом їхньої фахової компетентності. Для цього використовуються такі засоби навчання:

- автентичні матеріали (статті, відео, професійні документи);
- мультимедійні засоби (відеоконференції, презентації);
- онлайн-платформи для розвитку професійного говоріння (наприклад, TED Talks).

2.3. Комплекс вправ для навчання англійського монологічного мовлення учнів закладів фахової передвищої освіти на основі інтелект-карт

Розвиток навичок монологічного мовлення є однією з ключових цілей вивчення англійської мови у закладах фахової передвищої освіти. Монологічне мовлення передбачає вміння будувати логічно структуровані, зв'язні й осмислені висловлювання, що є важливим для комунікації в професійній сфері. Ефективним інструментом для навчання монологу є інтелект-карти (mind maps), які сприяють візуалізації ідей, організації інформації та покращенню когнітивних процесів, необхідних для мовлення.

Інтелект-карти є графічними діаграмами, що допомагають структурувати інформацію навколо центральної ідеї або теми. Вони базуються на асоціативному мисленні, що стимулює креативність та інтегрує лексичні, граматичні й когнітивні навички. Згідно з дослідженнями Тоні Б'юзена, автора концепції mind maps, використання таких карт сприяє активізації роботи обох півкуль мозку: ліва півкуля забезпечує логічну організацію інформації, а права відповідає за візуалізацію та творчий підхід. Цей метод особливо ефективний у навчанні монологічного мовлення, оскільки дозволяє:

1. Структурувати матеріал: учні краще розуміють послідовність викладу думок.
2. Розширити словниковий запас: карти допомагають впорядкувати лексику за темами чи асоціаціями.
3. Знизити стрес: завдяки візуальній опорі учням легше підготувати монолог.
4. Розвивати креативність: завдання зі створення карт стимулюють уяву та творче мислення.

У процесі виконання дослідження було розроблено комплекс вправ для навчання учнів монологічного мовлення із використанням інтелект-карт.

Вправа 1: «Структурування монологу за допомогою інтелект-карти».

Мета: навчити студентів організувати свої думки та ідеї перед виступом.

1. Для початку обираємо тему для монологу (наприклад, «Моя професія в майбутньому», «Вплив технологій на суспільство»).
2. Створюємо інтелект-карту, розмістивши головну ідею у центрі.
3. Від центральної теми проведемо гілки з ключовими підтемами (наприклад, причини вибору професії, необхідні навички, перспективи).
4. Додаємо деталі до кожної підтематики, такі як приклади, статистика, особистий досвід.
5. Студенти використовують створену карту як план для свого монологу і готують виступ на 3-5 хвилин.

Очікуваний результат: Студенти навчаться логічно структурувати свій монолог, що покращить послідовність і зрозумілість висловлювання.

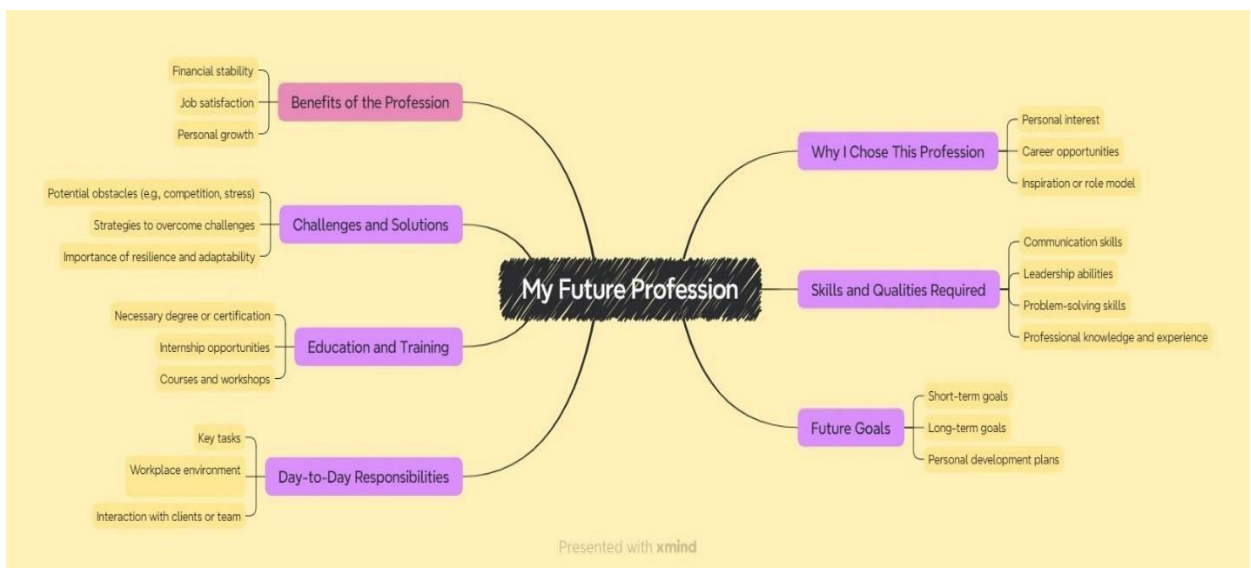

Рис. 2.3.1. Інтелект карта для структурування монологічного висловлювання за темою

Вправа 2: «Розширення лексики за допомогою інтелект-карт»

Мета: розширити словниковий запас студентів та покращити їхнє використання тематичної лексики.

1. Обираємо тему, пов'язану з професійною діяльністю (наприклад, «Економіка», «Інженерія», «Медицина»).
2. Створюємо інтелект-карту, де центральним словом буде тема.
3. Від центрального слова створюємо гілки з різними аспектами теми (наприклад, для «Економіка»: фінанси, ринок праці, інфляція).
4. Додаємо підгілки з термінами, прикладами використання, фразами та синонімами.
5. Студенти готують короткий монолог (1-2 хвилини), використовуючи нову лексику з карти.

Очікуваний результат: Студенти зможуть використовувати нові слова і фрази в контексті, підвищуючи свій рівень володіння професійною лексикою.

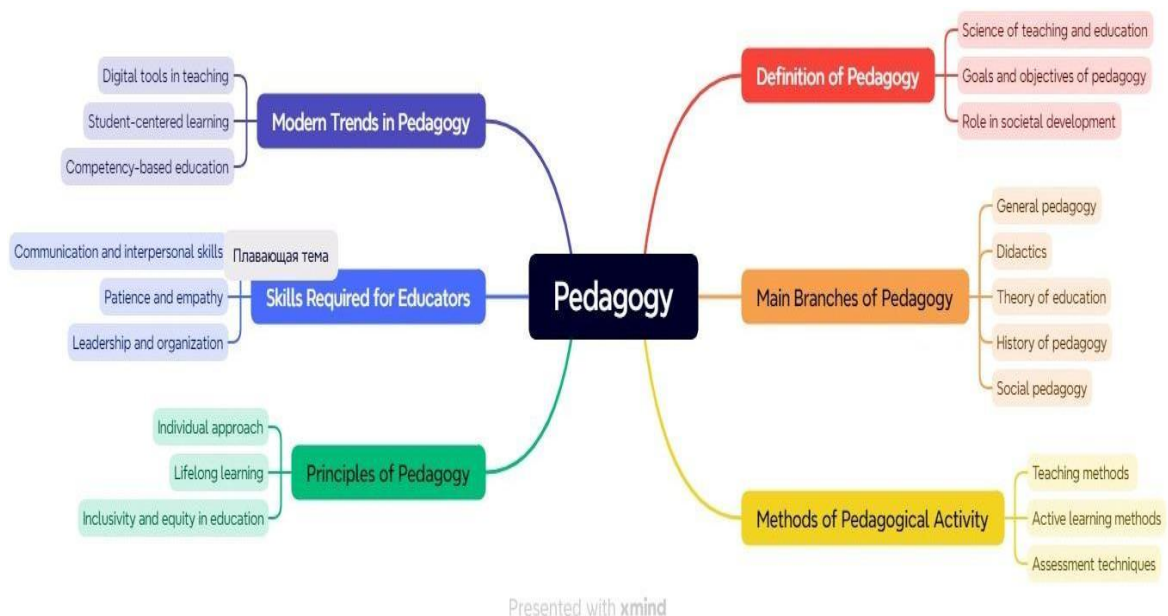

Рис. 2.3.2. Інтелект карта для засвоєння лексичних одиниць

Вправа 3: «Порівняльний аналіз за допомогою інтелект-карт»

Мета: навчити студентів порівнювати і контрастувати різні ідеї або концепти.

1. Обираємо дві теми для порівняння (наприклад, «Традиційна освіта vs. Онлайн-освіта»).
2. Створюємо інтелект-карту з двома центральними ідеями (одна для кожної теми).
3. Від кожної центральної ідеї проводимо гілки з основними характеристиками, перевагами та недоліками.
4. Робимо висновок на основі аналізу, використовуючи карту для структурування порівняльного монологу.
5. Студенти готують монолог на 3-4 хвилини, де вони порівнюють обидві теми, опираючись на інтелект-карту.

Очікуваний результат: Студенти навчаться структурувати порівняльні монологи, що сприятиме розвитку критичного мислення та навичок аналізу.

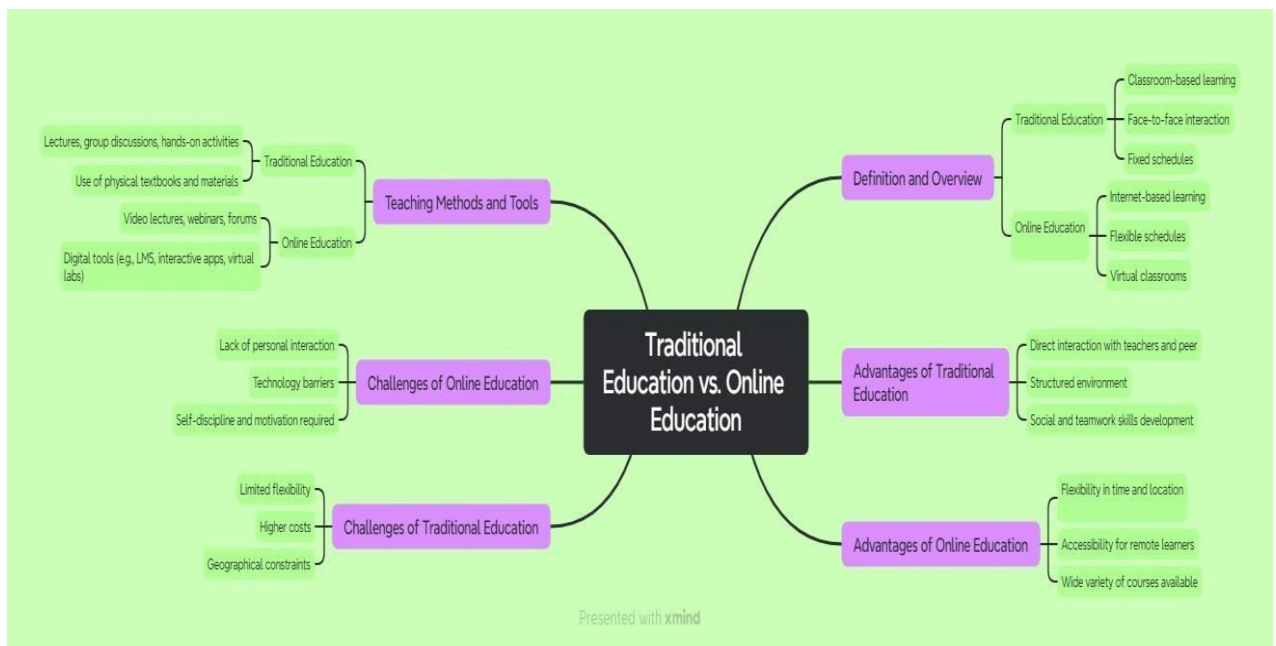

Рис. 2.3.3. Інтелект-карта для створення порівняльного монологу

Вправа 4: «Опрацювання помилок за допомогою інтелект-карт»

Мета: навчити студентів виявляти та виправляти мовленнєві помилки.

1. Студенти записують свої монологи на аудіо або відео.
2. Разом з викладачем аналізують запис, визначаючи ключові помилки (граматичні, лексичні, вимовні).
3. Створюють інтелект-карту з центральною темою «Мої помилки».
4. Від центральної теми проводять гілки з типами помилок і пропозиціями щодо їх виправлення.
5. Виконують корекційний монолог, виправляючи помилки відповідно до інтелект-карти.

Очікуваний результат: Студенти зможуть самостійно ідентифікувати свої помилки та працювати над їх виправленням, що сприятиме покращенню якості мовлення.

Вправа 5: «Презентація проєкту з використанням інтелект-карт»

Мета: розвинути навички презентації та публічного виступу.

1. Студенти працюють над міні-проєктами на задану тему (наприклад, «Екологічні проблеми», «Інновації в моїй галузі»).
2. Підготувати інтелект-карту для структурування презентації проєкту (включаючи вступ, основні ідеї, висновки).
3. Використовувати інтелект-карту під час презентації як візуальний підтримуючий матеріал.
4. Провести презентацію тривалістю 5-7 хвилин перед групою.

Очікуваний результат: Студенти навчаться структурувати свої презентації і виступати перед аудиторією з використанням підтримуючих візуальних матеріалів.

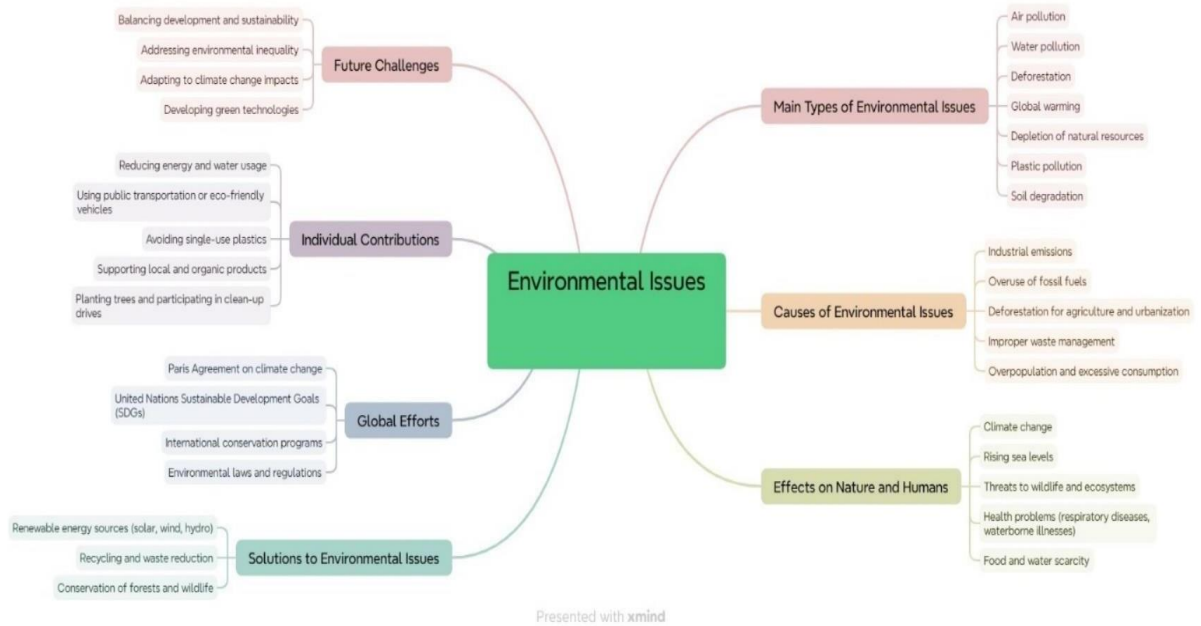

Рис. 2.3.4. Інтелект-карта для створення виступу

Вправа 6: Інтелект-карта “Типовий робочий день”

Мета: розвинути навички говоріння, структурувати думки, розширити словниковий запас.

Етапи виконання:

1. Вступ:

- Учитель пояснює, що таке інтелект-карта, та демонструє приклад.
- Обговорюються основні етапи дня (ранок, робота, вечір).

2. Складання карти:

- Центральна тема: “**My Typical Workday**”.
- Основні гілки: Morning, Work Time, Evening.
- Підгілки з деталями (наприклад, Morning → Wake up → Breakfast).

3. Презентація:

- Студенти презентують свої карти, описуючи кожен етап дня.

4. Рефлексія:

– Обговорення труднощів та нової лексики.

Результат: Студенти вдосконалюють мовлення, розширюють словниковий запас і навчаються структурувати інформацію.

Рис. 2.3.5. Інтелект карта для структурування інформації

Вправа 7: «Опис робочого місця на основі інтелект-карти»

Мета: Розвинути навички опису та використання професійної лексики.

Етапи виконання:

1. Вступ:

– Учитель пояснює, як створити інтелект-карту з центральною темою “My Workplace”.

- Основні гілки: Location (Місце), Equipment (Обладнання), Tasks (Завдання), Environment (Середовище).

2. **Створення карти:**

- Студенти додають деталі до кожної гілки (наприклад, де розташоване робоче місце, яке обладнання використовується, які завдання виконуються).

3. **Презентація:**

- Студенти описують свої карти, пояснюючи кожен гілку.

4. **Обговорення:**

- Інші студенти або вчитель задають уточнюючі запитання.

Результат: Навички структурованого опису робочого місця.

Вправа 8: “ Розповідь про проблему та її вирішення на основі інтелект-карти”

Мета: Розвинути навички структурованого мовлення, аналізу проблем і пошуку рішень.

Опис вправи: Студенти створюють інтелект-карту для опису обраної проблеми та можливих рішень.

Етапи виконання:

1. **Вибір проблеми:**

- Студенти обирають актуальну проблему (наприклад, стрес, транспортні затримки, перевантаження завданнями).

2. **Створення інтелект-карти:**

- Центральна тема: **Назва проблеми.**

- Основні гілки:

- ✓ **Опис проблеми** (що сталося?).
- ✓ **Причини** (чому виникла?).
- ✓ **Наслідки** (які результати?).
- ✓ **Рішення** (як можна вирішити?).

3. **Презентація:**

- Студенти використовують інтелект-карту для усної розповіді.
- Розповідь включає чотири частини: суть проблеми, причини, наслідки, запропоновані рішення.

4. Обговорення:

- Інші студенти ставлять запитання або пропонують свої рішення.
- Учитель дає зворотний зв'язок щодо структури та мовлення.

Очікуваний результат: Студенти вдосконалюють навички аналізу та усного мовлення, практикують логічне викладення думок.

Вправа 9: “Мій навчальний заклад”

Мета: Навчити студентів описувати структуру та особливості їхнього навчального закладу.

Процес виконання:

Центральна тема: **“My Educational Institution”**.

Гілки: Campus (Кампус), Facilities (Обладнання/Приміщення), Teachers (Викладачі), Subjects (Предмети).

- Студенти деталізують інформацію (наприклад, для **Facilities:** classrooms, library, gym).
- Презентація триває 3-4 хвилини.

Результат: Покращення навичок опису та використання тематичної лексики.

Вправа 10: “Моє хобі”

Мета: Розвинути вміння говорити про особисті інтереси.

Процес виконання:

Центральна тема: **“My Hobby”**.

Гілки: Description (Опис), Why I Like It (Чому подобається), Skills Gained (Навички, які я отримую), Challenges (Виклики).

- Студенти створюють карту та описують своє хобі (наприклад, «Reading books», «Playing football»).

Результат: Розвиток комунікативних навичок у невимушеній темі.

Вправа 11: “Подорож моєї мрії”

Мета: Розвинути навички опису подорожей і планів.

Процес виконання:

Центральна тема: **“Dream Trip”**.

Гілки: Destination (Місце), Activities (Активності), Companions (Товариші), Duration (Тривалість), Reason (Причина).

– Студенти презентують карту, використовуючи такі фрази, як “I would like to visit...”, “I plan to...”.

Результат: Покращення мовлення у темі «подорожі».

Вправа 12: “Мій улюблений фільм/книга”

Мета: Навчити студентів висловлювати думки та аналізувати сюжет.

Процес виконання:

Центральна тема: **“My Favorite Movie/Book”**.

Гілки: Plot (Сюжет), Characters (Персонажі), Setting (Місце подій), Why I Like It (Чому подобається), Message (Посил).

– Студенти описують свої улюблені твори, використовуючи карту як опору (3-4 хвилини).

Результат: Розвиток вміння аналізувати та логічно викладати інформацію.

Вправа 13: “Моє улюблене свято”

Мета: Навчити студентів описувати традиції та свій досвід.

Процес виконання:

Центральна тема: **“My Favorite Holiday”**.

Гілки: When (Коли святкують), Activities (Чим займаються), Food (Їжа), Traditions (Традиції), Why I Like It (Чому подобається).

– Студенти презентують, наприклад, про Різдво, Великдень або День незалежності.

Результат: Розширення лексики та покращення вміння структурувати розповідь.

2.4 Комплекс вправ для навчання англійського діалогічного мовлення учнів закладів фахової передвищої освіти на основі інтелект-карт

Використання інтелект-карт як засобу візуалізації матеріалу значно полегшує організацію навчального процесу, особливо для розвитку діалогічного мовлення. Інтелект-карти дозволяють структурувати інформацію, створювати асоціативні зв'язки між фразами та сприяють кращому засвоєнню мовленнєвих кліше. У навчанні діалогічного мовлення вони є ефективним інструментом для планування бесіди, вивчення нової лексики та розвитку креативного мислення.

Вправа 1: «Розробка сценарію діалогу»

Мета: формування навичок структурованого побудови діалогу за темою, збагачення словникового запасу.

Процедура:

1. Обговорення теми: викладач разом зі студентами визначає тему (наприклад, «At the Doctor's»).
2. Створення інтелект-карти:
  - у центральному вузлі записується назва теми.
  - від нього відходять основні підтематиками: вітання, опис проблеми, запитання/відповіді, завершення розмови.

3. Заповнення деталей: студенти у малих групах додають ключові фрази або лексичні одиниці до кожної підгілки. Наприклад, для «Відвідування лікаря» може бути:

- симптоми: *I have a fever, sore throat, cough.*
- ліки: *Can you prescribe something for...?*

4. Презентація: групи презентують свої сценарії діалогів перед класом.

Результат: учні мають готовий план, за яким будують діалог.

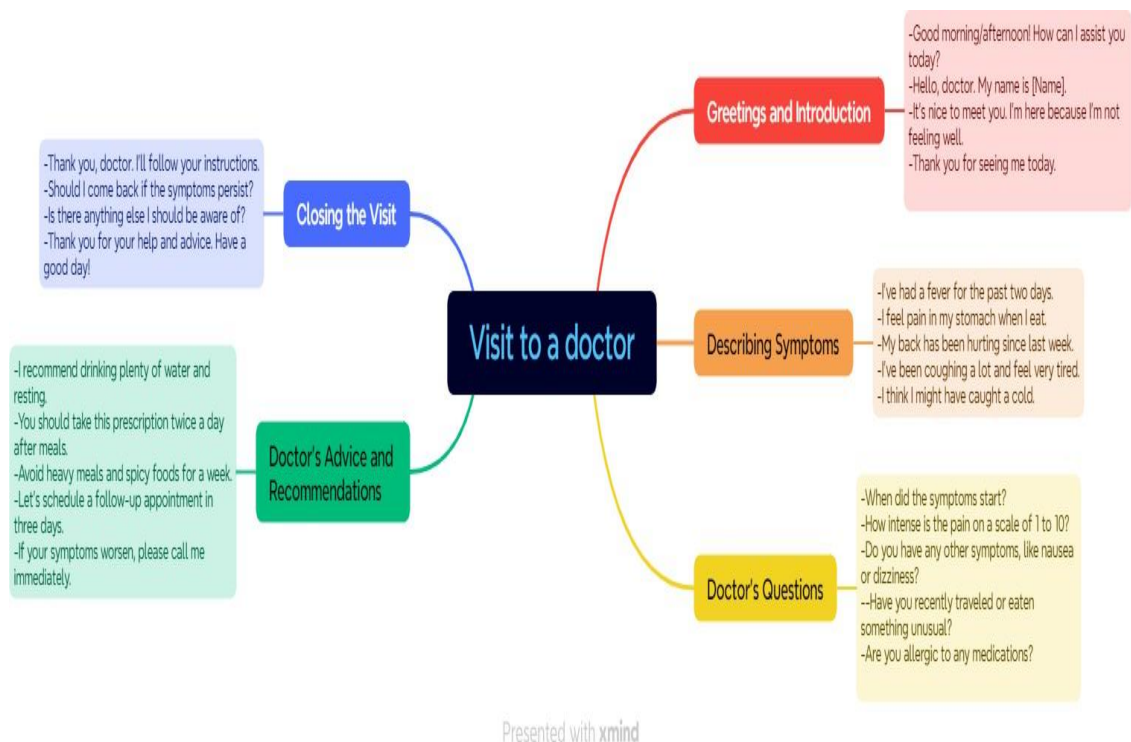

Рис. 2.4.1. Інтелект-карта для планування діалогічного висловлювання

Вправа 2: “Інтерактивні «парні дерева»”

Мета: Розвиток здатності швидко реагувати на репліки співрозмовника, розширення комунікативних навичок.

Процедура:

1. Підготовка карток: викладач створює інтелект-карти з фразами для різних ситуацій (наприклад, тема «Shopping»).

- Головна гілка: Buying a product.

– Відгалуження: Asking for the price, choosing a product, expressing satisfaction/dissatisfaction.

2. Розподіл ролей: студенти працюють у парах — один виступає покупцем, інший продавцем.

3. Реакції на репліки: один учасник використовує репліки з карти, інший адаптує відповіді відповідно до ситуації.

4. Зворотній зв'язок: наприкінці кожної сесії пари аналізують свою розмову.

Рис. 2.4.2. Приклад інтелект-карти для моделювання ситуації.

Вправа 3: “Рольові ігри з підтримкою інтелект-карт”

Мета: практичне застосування нової лексики, розвиток креативності та вміння імпровізувати.

Процедура:

1. Створення інтелект-карт: студенти в парах створюють карти для своїх ролей.

– Приклад: для теми «Замовлення в ресторані»:

Waiter: Greeting, recommending dishes, responding to complaints.

Customer: *Ordering, asking about ingredients, giving feedback.

2. Розіграш сценки: Після підготовки кожна пара проводить рольову гру.

3. Оцінка: викладач разом зі студентами аналізує правильність використання мовленнєвих зворотів.

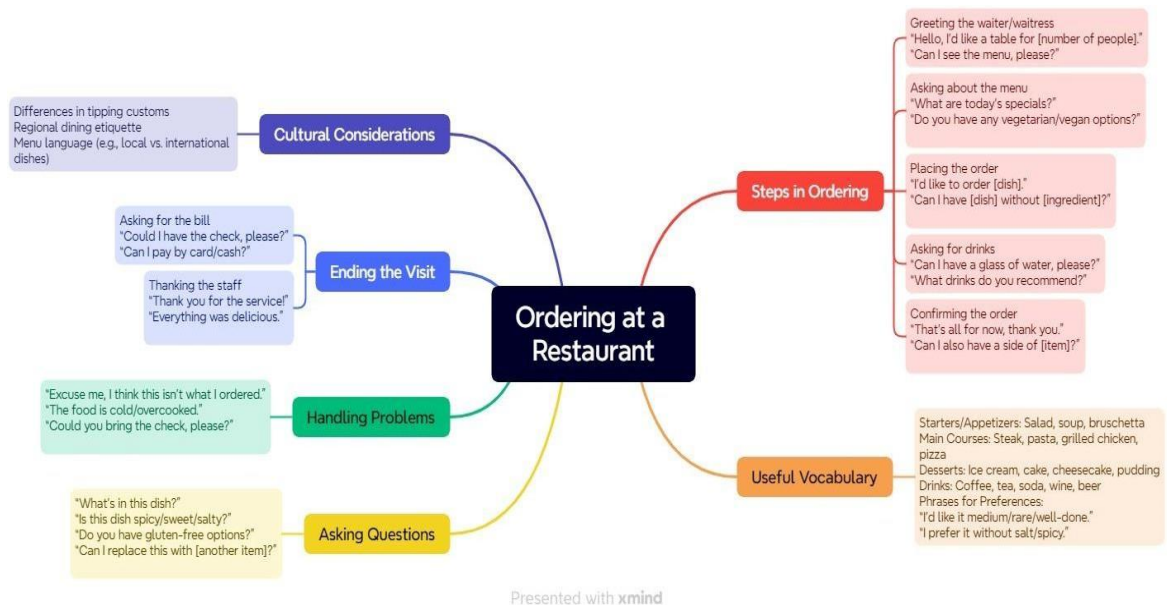

Рис. 2.4.3. Приклад інтелект-карти-опори для виконання ролей.

Вправа 4: «Відновлення діалогу»

Мета: розвиток аналітичного мислення та мовної пам'яті.

Процедура:

1. Підготовка викладачем: взяти готовий діалог, створити інтелект-карту з ключовими словами, а текст діалогу розрізати на частини.

2. Завдання студентів: використовуючи карту, студенти мають:

- відновити логічний порядок реплік.
- водати свої ідеї для продовження діалогу.

3. Обговорення: групове обговорення варіантів відновлення.

Додаток:

- Зразок розрізаного діалогу.
- Інтелект-карта з ключовими словами.

Вправа 5. «Додай деталі»

Мета: розвиток вміння урізноманітнювати мовлення.

Процедура:

1. Тема для роботи: викладач дає простий діалог (наприклад, «Meeting a friend»).
2. Робота з деталями: студенти мають доповнити репліки, використовуючи нові фрази або уточнення (згідно з інтелект-картою).
3. Презентація: читання розширеного діалогу в парах.

Вправа 6: “Рефлексія через інтелект-карти”

Мета: аналіз власних досягнень у навчанні мовлення.

Процедура:

1. Самооцінка: студенти створюють інтелект-карти, де фіксують:
  - вдалі репліки/фрази.
  - помилки та способи їх виправлення.
  - нові слова, які вони використовували.
2. Обговорення: студенти обмінюються картами у парах, коментуючи прогрес одне одного.

Вправа 7: “Знайомство та професія через інтелект-карту”

Мета: Розвивати вміння представити себе та свою професію, навички і досвід англійською мовою.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, що містить ключову інформацію про вашу професію: ваші навички, обов’язки, місце роботи.
2. Обговоріть з партнером, хто ви є, чим займаєтесь, які ваші сильні сторони у професії, використовуючи інформацію з карти.

3. Використовуйте фрази «I work as a...», «My main responsibility is...», «I have experience in...»

Результат: Учні можуть представити себе та свою професію, описати свої основні навички та обов'язки.

Вправа 8: “Запитання напрямків на карті міста”

Мета: Розвивати навички опису місць та орієнтації на місцевості, задаючи запитання про напрямки та місця.

Процес виконання:

1. Використовуючи інтелект-карту міста чи кампусу, задавайте один одному запитання про напрямки та місця.
2. Відповідайте на запитання, використовуючи фрази типу: «How do I get to...», «Where is...?», «Is it far from here?»
3. Описуйте, як дістатись до різних локацій, використовуючи лексику для напрямків.

Результат: Учні здатні ефективно спілкуватись, задаючи запитання і даючи інструкції на тему напрямків.

Вправа 9: “Обговорення кар'єрних можливостей через інтелект-карту”

Мета: Розвивати здатність обговорювати можливості кар'єрного росту, вимоги до професії та плани на майбутнє.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, яка містить кар'єрні можливості у вашій галузі.
2. Обговоріть з партнером, які навички та знання потрібні для просування кар'єрою, які варіанти розвитку кар'єри існують.
3. Використовуйте фрази «To advance in my career, I need to...», «There are several career paths in this field.»

Результат: Учні здатні описати кар'єрні можливості у своїй професії, порівнювати варіанти розвитку та планувати своє професійне майбутнє.

Вправа 10 : “Погода та зміни клімату”

Мета: Розвивати здатність обговорювати питання клімату та його впливу на професійну діяльність.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, що містить різні аспекти зміни клімату та його вплив на вашу професію або галузь.
2. Обговоріть з партнером, як зміна клімату може вплинути на вашу роботу та які заходи можна вжити для мінімізації цього впливу.
3. Використовуйте фрази «Climate change affects my job by...», «We need to take action to reduce the impact.»

Результат: Учні здатні описати вплив зміни клімату на свою професію та обговорити можливі рішення.

Вправа 11: ”Підготовка до співбесіди”

Вправа 12: “Робота в команді”

Мета: Покращити здатність обговорювати аспекти командної роботи, важливість співпраці та взаємодії.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, що містить різні аспекти ефективної командної роботи.
2. Обговоріть з партнером, як працювати в команді для досягнення успіху, що важливо для ефективної комунікації.
3. Використовуйте фрази «Effective teamwork requires...», «In a team, it is important to...»

Результат: Учні здатні обговорити принципи успішної командної роботи, розуміти важливість співпраці.

Вправа 13: "Міжкультурне спілкування"

Мета: Розвивати здатність обговорювати міжкультурне спілкування та важливість культурних відмінностей.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, що включає культурні відмінності та як вони можуть впливати на роботу та спілкування.
2. Обговоріть, як важливо враховувати ці відмінності при роботі в міжнародних командах або з клієнтами.
3. Використовуйте фрази «Cultural differences can affect communication by...», «To overcome cultural barriers, we should...»

Результат: Учні здатні обговорити важливість міжкультурного спілкування та способи подолання культурних бар'єрів.

Вправа 14: "Мій люблений вид відпочинку"

Мета: Розвивати вміння обговорювати різні способи відпочинку, покращуючи здатність формулювати думки англійською мовою.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, на якій відображено різні варіанти відпочинку (активний, пасивний, подорожі, заняття спортом тощо).
2. Обговоріть ці варіанти з партнером, пояснюючи, чому вам подобаються конкретні види відпочинку.
3. Використовуйте конструкції «I prefer...», «I enjoy...», «My favorite activity is...»

Результат: Учні можуть вести діалог на тему відпочинку, описуючи свої вподобання та аргументуючи їх.

Вправа 15: “Обговорення улюблених видів мистецтва”

Мета: Покращити здатність обговорювати теми мистецтва, розвивати вміння порівнювати та висловлювати власну думку.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, що містить різні види мистецтва (живопис, музика, театр, кіно, література).
2. Обговоріть з партнером ваші улюблені види мистецтва. Вкажіть, чому саме цей вид мистецтва вам подобається і які емоції він викликає.
3. Використовуйте фрази, як-от «I prefer...», «I like...», «I find this type of art fascinating.»

Результат: Учні здатні підтримувати бесіду про мистецтво, порівнювати різні види та виражати свої емоції через мову.

Вправа 16: “Плани на вихідні”

Мета: Розвивати здатність обговорювати плани на майбутнє, зокрема вихідні, вільний час та хобі.

Процес виконання:

1. Створіть інтелект-карту, яка включає ваші звичні заняття на вихідних (походи, зустрічі з друзями, кіно, спортивні заходи, відпочинок вдома тощо).
2. Поділіться з партнером своїми планами на найближчі вихідні, використовуючи фрази «This weekend I’m going to...», «I plan to...», «I usually spend my weekends...»
3. Порівняйте плани з партнером, задаючи питання: «What do you like to do on weekends?», «How do you usually spend your free time?»

Результат: Учні здатні вести діалог на тему планів на вихідні, застосовувати часи майбутнього (will, going to) та виражати свої вподобання.

Висновки до другого розділу.

Інтелект-карти є особливо ефективними для розвитку навичок говоріння, оскільки вони дозволяють студентам структурувати свої думки, організовувати мовний матеріал та створювати зрозумілі і логічні мовленнєві висловлювання. Їх можна використовувати на різних етапах навчання: від підготовки до вивчення нових тем до інтерактивних завдань, де студенти працюють у парах або групах, обговорюючи теми, представлені на картах.

Використання інтелект-карт у навчальному процесі допомагає подолати мовленнєві бар'єри, полегшує вираження думок і стимулює студентів до активної участі в навчанні. Це особливо важливо у контексті закладів фахової передвищої освіти, де мовленнєва компетентність є важливим елементом професійної підготовки.

Інтелект-карти є потужним інструментом для розвитку навичок говоріння англійською мовою, що дозволяє студентам ефективно структурувати інформацію, стимулювати креативність та критичне мислення, а також покращувати запам'ятовування і використання мовного матеріалу. Їх застосування в навчальному процесі значно підвищує ефективність навчання і сприяє формуванню комунікативної компетентності, що є ключовим для успішної професійної реалізації студентів закладів фахової передвищої освіти.

Розробка комплексу вправ для навчання англійського монологічного мовлення з використанням інтелект-карт спрямована на вдосконалення навичок усного мовлення студентів через структуроване представлення інформації та візуалізацію мовленнєвих матеріалів. Нижче представлений комплекс вправ, який включає різноманітні завдання, що поєднують використання інтелект-карт для розвитку монологічного мовлення.

Вправи для розвитку діалогічного мовлення з використанням інтелект-карт покращують системність мислення та мовлення; полегшують підготовку до діалогів через візуальну структуру; інтегрують теоретичні знання із

практичною мовленнєвою діяльністю, а також розвивають індивідуальний стиль комунікації.

Комплекс вправ з використанням інтелект-карт дозволяє забезпечити інтерактивний, творчий і системний підхід до навчання діалогічного мовлення, що сприяє формуванню у студентів готовності до реальних мовленнєвих ситуацій.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Організація експериментального дослідження.

Організація експериментального дослідження передбачає чітке планування, визначення методів, вибір учасників та реалізацію заходів, спрямованих на перевірку ефективності комплексу вправ для навчання англійського монологічного мовлення учнів закладів фахової передвищої освіти з використанням інтелект-карт.

Мета експерименту: перевірити ефективність комплексу вправ на основі інтелект-карт у навчанні монологічного мовлення англійською мовою студентів.

Завдання експерименту:

1. Оцінити початковий рівень монологічного мовлення у студентів.
2. Впровадити комплекс вправ з використанням інтелект-карт.
3. Провести підсумкове тестування для оцінки результатів навчання.
4. Порівняти результати контрольної та експериментальної групи.

Учасники експерименту - студенти ВСП “Професійно-педагогічного фахового коледжу ГНПУ імені Олесандра Довженка.

Експериментальна група (ЕГ): студенти, які навчатимуться за методикою з використанням інтелект-карт.

Контрольна група (КГ): студенти, які навчатимуться за традиційною методикою без використання інтелект-карт.

Методи дослідження:

– *рівнева шкала*, що дозволяє об'єктивно оцінити навички студентів під час оцінювання монологічного мовлення за допомогою чітких критеріїв. (Таблиця 1);

– *тестування* для оцінки рівня монологічного мовлення студентів перед і після експерименту, спрямоване на оцінку рівня монологічного мовлення студентів до і після використання інтелект-карт. Тестування включає завдання на створення монологу з урахуванням ключових критеріїв: зміст, структура, лексичне і граматичне наповнення, плавність і впевненість мовлення.

При оцінюванні професійно орієнтованого говоріння враховуються такі аспекти:

- Лексична та граматична правильність;
- Відповідність мовлення професійній ситуації;
- Логічність, зв'язність, виразність мовлення;
- Фонетична правильність та інтонаційна виразність.

Таблиця 1

Критерії та показники сформованості навичок говоріння

Критерій	Показник	Максимальна оцінка
Плавність	Ступінь упевненості під час висловлювання	10
Лексика	Різноманітність та доречність використаних слів	10
Грамматика	Грамматична правильність та складність конструкцій	10
Вимова	Чіткість вимови та інтонація	5
Структура	Логічна організація висловлювання	5

ТЕСТ

Інструкція для студентів:

Вам необхідно підготувати монолог на запропоновану тему протягом 5 хвилин і представити його усно протягом 2-3 хвилин. Оцініть свої висловлювання за наступними критеріями.

Частина 1: Констатувальне оцінювання

Тема для монологу:

- Варіант 1: Опишіть ваше улюблене місце для відпочинку.
- Варіант 2: Розкажіть про найцікавішу подію у вашому житті.
- Варіант 3: Яку професію ви обрали б і чому?

Критерії оцінювання:

1. Зміст (0-5 балів):

- Відповідність темі.
- Повнота розкриття теми.
- Цікавий і оригінальний підхід.

2. Структура (0-5 балів):

- Чіткий вступ, основна частина, висновок.
- Логічна послідовність думок.
- Плавний перехід між частинами.

3. Лексичне наповнення (0-5 балів):

- Багатство словникового запасу.
- Використання різноманітних лексичних одиниць.
- Відповідність лексики контексту.

4. Граматичне наповнення (0-5 балів):

- Правильність використання граматичних структур.
- Відсутність критичних помилок.
- Застосування складних граматичних конструкцій.

5. Плавність і впевненість (0-5 балів):

- Впевнене мовлення без зайвих пауз.
- Плавність та ритмічність.

– Здатність імпровізувати та адаптуватися.

Максимальна кількість балів: 25

Частина 2: Контрольне оцінювання (після впровадження розробленого комплексу вправ на основі інтелект-карт)

Тема для монологу:

Варіант 1: Розкажіть про місце, яке ви хотіли б відвідати у майбутньому.

Варіант 2: Який вплив мала ваша освіта на ваше життя?

Варіант 3: Опишіть ідеальний робочий день у вашій майбутній професії.

Критерії оцінювання: (ті самі, що і у передтестовому оцінюванні)

1. Зміст (0-5 балів)
2. Структура (0-5 балів)
3. Лексичне наповнення (0-5 балів)
4. Граматичне наповнення (0-5 балів)
5. Плавність і впевненість (0-5 балів)

Максимальна кількість балів: 25

Це тестування допомагає виявити, чи сприяють інтелект-карти покращенню мовленнєвих навичок студентів, і визначити подальші кроки для оптимізації навчального процесу.

Також для оцінки ставлення студентів до методики навчання з використанням інтелект-карт та для самостійної оцінки прогресу, було зіставлено анкету-опитувальник.

Анкета

Ставлення до інтелект-карт у навчанні

Інструкція: Будь ласка, відповідайте на запитання нижче. Ваші відповіді допоможуть нам зрозуміти ваше ставлення до використання

інтелект-карт у процесі навчання англійської мови. Потрібні відповіді підкреслити.

1. Загальні відомості

- Ваш вік:
- Ваш навчальний заклад:
- Курс навчання:

2. Досвід використання інтелект-карт

1. Чи використовували ви інтелект-карти до цього курсу?

- Так
- Ні

2. Як часто ви використовуєте інтелект-карти під час навчання англійської мови?

- Постійно
- Час від часу
- Рідко
- Ніколи

3. Наскільки інтелект-карти допомагають вам структурувати ваші думки перед говорінням англійською?

- Зовсім не допомагають
- Мало допомагають
- Частково допомагають
- Значно допомагають
- Дуже допомагають

4. Як ви оцінюєте вплив інтелект-карт на покращення вашого словникового запасу?

- Зовсім не впливають
- Мало впливають
- Помірно впливають
- Значно впливають
- Дуже впливають

5. Чи покращилися ваші граматичні навички завдяки використанню інтелект-карт?

- Зовсім не покращилися
- Трохи покращилися
- Помірно покращилися
- Значно покращилися
- Дуже покращилися

6. Наскільки інтелект-карти вплинули на вашу впевненість під час мовлення англійською?

- Зовсім не вплинули
- Мало вплинули
- Помірно вплинули
- Значно вплинули
- Дуже вплинули

7. Як інтелект-карти вплинули на вашу здатність структурувати монологи або діалоги?

- Зовсім не вплинули
- Мало вплинули
- Помірно вплинули
- Значно вплинули
- Дуже вплинули

8. Як ви загалом оцінюєте використання інтелект-карт у навчанні англійської мови?

- Дуже негативно
- Негативно
- Нейтрально
- Позитивно
- Дуже позитивно

9. Які аспекти інтелект-карт вам найбільше подобаються? (можна обрати кілька варіантів)

- Легкість у використанні
- Візуалізація інформації
- Допомога у структуризації думок
- Розширення словникового запасу
- Інше (будь ласка, уточніть): _____

10. Які аспекти інтелект-карт, на вашу думку, потребують покращення?

- _____

11. Чи рекомендували б ви використовувати інтелект-карти іншим студентам?

- Так
- Ні
- Не впевнений(-а)

12. Ваші пропозиції або зауваження щодо використання інтелект-карт у навчанні:

- _____

Дякуємо за ваші відповіді! Ваша думка є дуже важливою для нас.

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ:

Після проведення анкетування серед студентів було визначено, що вони мають загальне уявлення про складання та використання інтелект-карт. Також шляхом аналізу анкет та тестів можна сказати, що учні залюбки використовують їх на уроках та вважають ефективними в навчанні. Було відмічено, що за допомогою інтелект-карт учні краще засвоюють інформацію. Це відбувається завдяки тому, що великий об'єм інформації структурується і викладається у вигляді головних тез. Виявлено цілком позитивне ставлення учнів до використання інтелект-карт на уроках.

Для підтвердження теоретичних припущень і перевірки ефективності розробленого комплексу вправ на основі інтелект-карт було проведено експериментальне дослідження. Його мета полягала у визначенні впливу інтелект-карт на розвиток навичок монологічного мовлення англійською мовою у студентів закладів фахової передвищої освіти.

Експериментальне дослідження складалося з трьох ключових етапів:

1. Діагностичний етап:

- визначення початкового рівня сформованості навичок монологічного мовлення у студентів.
- проведення первинного тестування, що включало оцінку зв'язності, логічності, правильності та завершеності висловлювань.

2. Впровадження інноваційної методики:

- використання комплексу вправ з інтеграцією інтелект-карт у навчальний процес.

- організація занять для експериментальної групи, у яких основний акцент робився на структуруванні мовного матеріалу та розвитку когнітивних навичок за допомогою інтелект-карт.

- Контрольна група навчалася за традиційними методами.

3. Оцінювання результатів:

- проведення підсумкового тестування для визначення змін у рівні сформованості монологічного мовлення.

- порівняння результатів експериментальної та контрольної груп з метою оцінки ефективності застосування інтелект-карт.

Вибір методу експериментального дослідження був обумовлений необхідністю об'єктивного підтвердження дієвості розробленого підходу. Учасниками дослідження стали студенти, які демонстрували середній рівень володіння англійською мовою. Це дозволило оцінити вплив інтелект-карт на їхні мовленнєві навички в реальних умовах навчального процесу.

Результати дослідження стали основою для аналізу впливу інтелект-карт на рівень мовленнєвої компетентності, а також для формулювання висновків щодо їх використання в навчальному процесі. Нижче наведена прикладна таблиця дослідження, яка візуально показує порівняльний аналіз початкових і підсумкових результатів експериментальної та контрольної груп.

Таблиця 1

**Результати експериментального дослідження з навчання
монологічного мовлення англійською мовою на основі інтелект-карт**

Група	Кількість студентів	Середній бал початкового тестування (%)	Середній бал підсумкового тестування (%)	Покращення (%)	Примітки
Експериментальна (ЕГ)	9	53%	81%	+28%	Використання комплексу вправ з інтелект-картами
Контрольна (КГ)	9	52%	64%	+12%	Традиційне навчання

Аналіз даних:

1. **Експериментальна група:** Завдяки використанню інтелект-карт середній бал підвищився на 28%, що свідчить про значну ефективність запропонованого комплексу вправ.

2. **Контрольна група:** Учасники, які навчалися за традиційною методикою, показали зростання лише на 12%.

Отже, отримані результати підтверджують, що використання інтелект-карт у навчальному процесі значно підвищує ефективність розвитку навичок монологічного мовлення англійською мовою.

3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи

Аналіз результатів експериментального дослідження включає порівняння показників монологічного мовлення студентів контрольної та експериментальної груп до та після впровадження інтелект-карт. Метою є

визначення ефективності використання інтелект-карт у навчанні англійського монологічного мовлення.

Для оцінки ефективності використання інтелект-карт у навчанні монологічного мовлення були порівняні результати двох груп: експериментальної (де використовувався комплекс вправ із застосуванням інтелект-карт) та контрольної (де застосовувалися традиційні методи навчання). (Таблиця 2)

Таблиця 2

Аналіз результатів після формувального експерименту

Критерій	Експериментальна група	Контрольна група	Порівняльний аналіз
Кількість учасників	9	9	Кількість учасників в обох групах була однаковою, що забезпечило рівність умов.
Середній початковий бал (%)	53%	52%	Рівень сформованості навичок на початковому етапі був майже ідентичним.
Середній підсумковий бал (%)	81%	64%	Експериментальна група показала значно вищий рівень після тестування.
Приріст (%)	+28%	+12%	Експериментальна група продемонструвала приріст більш ніж удвічі більший, ніж контрольна.

Якісні зміни у мовленнєвій діяльності

1. Експериментальна група:

Студенти почали використовувати логічно структуровані речення. Розширився активний словник, зокрема тематична лексика. Зменшилася кількість граматичних помилок у висловлюваннях. Студенти висловлювалися більш вільно, із меншою кількістю пауз і вагань.

2. Контрольна група:

Покращення також були помітними, однак вони здебільшого стосувалися обсягу висловлювань, тоді як зв'язність і логічність залишалися на недостатньому рівні.

Лексичний запас і впевненість у мовленні зросли мінімально.

Результати експерименту свідчать, що впровадження інтелект-карт у навчальний процес сприяє:

1. Значному підвищенню рівня сформованості навичок монологічного мовлення.

2. Розвитку когнітивних навичок, необхідних для логічного й структурованого мислення.

3. Підвищенню мотивації студентів до вивчення англійської мови.

Застосування традиційних методів навчання також дало певний позитивний результат, проте його ефективність значно поступається інноваційному підходу.

3. Якісний аналіз відгуків студентів

Відгуки студентів експериментальної групи:

– Більшість студентів відзначили, що інтелект-карти допомогли їм краще структурувати свої думки та збільшити словниковий запас. Відсоток позитивних відгуків складає

– Студенти відзначили підвищення впевненості у мовленні, покращення плавності та скорочення пауз.

Відгуки студентів контрольної групи:

– деякі студенти відчували покращення через регулярні практики, проте незначне у порівнянні з експериментальною групою.

– структура та впевненість у мовленні не змінилися суттєво.

З метою перевірки ефективності розробленого комплексу вправ було проведено формувальний методичний експеримент. Проведена експериментальна перевірка складалася з чотирьох етапів, відповідно до фаз методичного експерименту:

1) організація (було розроблено тести та анкети-опитувальники, відібрано і розподілено учнів з приблизно однаковим рівнем знань та володіння англійською мовою);

2) реалізація (оцінювання монологічного мовлення учнів за допомогою рівневої шкали, тестування та анкети);

3) констатація результатів (підраховано результати тесту та анкети);

4) інтерпретація результатів (проаналізовано результати, складено таблицю для наочного відображення);

5) зроблено висновки та сформульовано рекомендації.

Експериментальна група продемонструвала значне покращення у всіх критеріях (зміст, структура, лексичне та граматичне наповнення, плавність мовлення) у порівнянні з контрольної групою.

Інтелект-карти виявилися ефективним засобом для підвищення якості монологічного мовлення, що підтверджується статистично значущими результатами.

На основі отриманих результатів рекомендується впроваджувати інтелект-карти у навчальний процес як інструмент для розвитку мовленнєвих навичок студентів, особливо у сфері монологічного мовлення.

5. Обмеження дослідження та пропозиції для подальших досліджень

Дослідження проводилося на обмеженій вибірці студентів одного навчального закладу, що може вплинути на узагальненість результатів. Подальші дослідження. Рекомендується провести дослідження на ширшій вибірці та у різних закладах освіти, а також вивчити довгостроковий вплив інтелект-карт на мовленнєві навички студентів. Такий підхід до аналізу результатів експериментального дослідження дозволяє всебічно оцінити

ефективність використання інтелект-карт у навчанні англійської мови та сформулювати рекомендації для подальшого впровадження цих інструментів.

Використання інтелект-карт у процесі навчання англійської мови має значний позитивний вплив на розвиток мовленнєвих навичок учнів. Інтелект-карти є ефективним засобом для організації інформації, що сприяє кращому запам'ятовуванню та структуризації знань, а також стимулює активне мислення і креативність.

Основні аспекти впливу:

1. Покращення структури висловлювань:

- інтелект-карти допомагають учням чітко організувати свої думки перед початком мовлення. Візуалізація інформації у вигляді графічних елементів дозволяє побудувати логічний і зв'язний монолог чи діалог, уникати хаотичності і повторень. Учні краще розуміють, як структурувати свої висловлювання, що підвищує зв'язність мовлення.

2. Розширення словникового запасу:

- завдяки інтелект-картам учні можуть легко додавати нові слова та вирази до вже відомих тем, створюючи гілки і підгілки з лексичними групами. Це сприяє ефективному запам'ятовуванню нових слів і їх використанню в контексті. Учні мають змогу бачити і встановлювати зв'язки між словами, що покращує їх здатність до імпровізації і адаптації мовлення.

3. Покращення граматичної точності:

- візуалізація граматичних структур на інтелект-картах допомагає учням краще розуміти і застосовувати граматичні правила під час мовлення. Карти можуть містити короткі підказки щодо використання часів, форм дієслів, узгодження слів тощо, що зменшує кількість помилок і підвищує граматичну правильність.

Правила належать до найуживаніших засобів формування граматичних знань. Вони є інструкціями, що вказують на дії, які необхідно виконати для досягнення поставленої мети, вони є безпосереднім керівництвом до дії. Для ілюстрації цього положення Н. Склярєнко наводить такий приклад правила

створення питальної форми Present Continuous: щоб запитати про те, чи хтось (або щось) виконує дію у момент мовлення, поставте на перше місце форми дієслова to be: is – для однини, are – для множини; на друге місце – підмет, на третє – четверту форму смислового дієслова (V- ing), потім інші члени речення. Наприклад: Is Jessica playing with her doll? Are Jack and Patrick drawing? [33, с.17]. Для ознайомлення з правилом утворення конкретної граматичної структури можна використати різні стратегії.

Першим варіантом використання інтелект-карти можна запропонувати учням готову інтелект-карту, яка надається учням для сприйняття й аналізу нового граматичного матеріалу за допомогою вчителя.

Як другий варіант, ми пропонуємо учням каркас інтелект-карти, а далі вже вони самі її заповнюють або на протязі уроку або у вигляді домашнього завдання. Такий варіант роботи є більш часозатратний та вимагає більшого контролю з боку вчителя, але такий спосіб стимулює краще засвоєння інформації, творчість учнів, а також розвиває їхні когнітивні вміння.

Інтелект-карта як засіб систематизації граматичних знань. Для систематизації та узагальнення видо-часових форм англійського дієслова такою «контурною картою» може служити незаповнена таблиця часів англійської мови в активному стані (а пізніше і в пасивному), яка демонструє як часові, так і аспектні характеристики дієслів.

4. Підвищення впевненості у мовленні:

- інтелект-карти дозволяють учням відчувати більшу впевненість під час говоріння, оскільки вони мають чіткий план і візуальні підказки. Це особливо важливо для тих, хто відчуває страх перед публічними виступами або хвилювання під час мовлення. Завдяки картам учні легше долають бар'єри і активніше беруть участь у комунікативних завданнях.

5. Підтримка розвитку креативності і критичного мислення:

- робота з інтелект-картами спонукає учнів до пошуку нестандартних рішень, асоціацій і підходів до організації матеріалу. Це стимулює розвиток креативного мислення, що є важливим аспектом у розвитку мовленнєвих

навичок. Учні вчаться самостійно формувати висловлювання, інтегруючи різні мовленнєві стратегії.

6. Сприяння автономному навчанню:

- інтелект-карти допомагають учням організувати самостійну роботу з мовою, що сприяє розвитку автономного навчання. Учні можуть створювати карти для різних тем, коригувати їх відповідно до своїх потреб і рівня підготовки, що підвищує мотивацію до саморозвитку і самовдосконалення.

7. Покращення комунікативних навичок:

- карти використовуються для групової роботи, обговорень, презентацій, що розвиває комунікативні навички учнів. Вони навчаються взаємодіяти з іншими, обмінюватися ідеями, дискутувати, що є невід'ємною частиною розвитку мовленнєвих компетенцій.

Практичні результати дослідження:

1. Експеримент показав, що використання інтелект-карт значно підвищує ефективність навчання монологічного мовлення:

У контрольній групі, яка навчалася традиційними методами, рівень сформованості навичок зріс із **52% до 64%**.

У експериментальній групі, де використовувалися інтелект-карти, показник зріс із **53% до 81%**.

2. Основні покращення у студентів експериментальної групи:

- підвищення зв'язності, логічності та завершеності висловлювань;
- розширення активного словникового запасу;
- зниження кількості мовленнєвих пауз і помилок.

3. Розроблений комплекс вправ сприяв не лише розвитку мовленнєвих навичок, а й активізації когнітивної діяльності студентів.

4. Впровадження інтелект-карт у навчальний процес також сприяло підвищенню мотивації студентів та їх зацікавленості у вивченні англійської мови.

Висновки до третього розділу

Застосування інтелект-карт у навчальному процесі значно підвищує ефективність розвитку мовленнєвих навичок учнів. Вони допомагають структуровано організувати мовленнєвий матеріал, розширювати словниковий запас, підвищувати впевненість у своїх силах, розвивати критичне і креативне мислення. Інтелект-карти роблять навчання більш інтерактивним, захопливим і результативним, що є важливим для формування повноцінних комунікативних навичок у студентів закладів фахової передвищої освіти.

Експеримент показав, що використання інтелект-карт значно підвищує ефективність навчання монологічного мовлення:

У контрольній групі, яка навчалася традиційними методами, рівень сформованості навичок зріс із **52% до 64%**.

У експериментальній групі, де використовувалися інтелект-карти, показник зріс із **53% до 81%**.

Основні покращення у студентів експериментальної групи:

- підвищення зв'язності, логічності та завершеності висловлювань;
- розширення активного словникового запасу;
- зниження кількості мовленнєвих пауз і помилок.

Розроблений комплекс вправ сприяв не лише розвитку мовленнєвих навичок, а й активізації когнітивної діяльності студентів.

Впровадження інтелект-карт в освітній процес також сприяло підвищенню мотивації студентів та їх зацікавленості у вивченні англійської мови.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було розглянуто ефективність використання інтелект-карт як методу навчання говоріння англійською мовою серед учнів закладів фахової передвищої освіти. Інтелект-карти продемонстрували свою високу ефективність у розвитку мовленнєвих навичок, зокрема у підвищенні рівня комунікативної компетентності студентів, здатності до аргументації та вираження думок з різних професійних та повсякденних тем.

Одним з основних результатів дослідження стало те, що інтелект-карти сприяють активному включенню студентів у мовленнєвий процес. Вони допомагають систематизувати знання, зберігати структуру думок, що значно підвищує якість усного мовлення. Завдяки використанню інтелект-карт, студенти навчилися більш ефективно формулювати та висловлювати свої думки, зберігаючи логічність і зрозумілість викладу. Це особливо важливо для учнів рівня B1, оскільки їм необхідно застосовувати нові слова та конструкції в реальних комунікативних ситуаціях.

Завдяки проведеному експерименту, стало очевидно, що інтелект-карти допомагають не лише в організації мовленнєвого процесу, а й сприяють розвитку когнітивних навичок, таких як аналіз, узагальнення та порівняння. Вони дозволяють студентам зібрати та зберігати ключову інформацію про тему, що в свою чергу полегшує процес її усного викладу. Окрім цього, інтелект-карти стали відмінним інструментом для групових дискусій, оскільки вони дають можливість кожному учаснику висловити свою думку, опираючись на загальну карту.

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що метод інтелект-карт є ефективним для розвитку діалогічного мовлення. Він дозволяє учням не лише оволодіти новою лексикою та фразами, але й навчити їх формулювати запитання, вести бесіду, висловлювати свою точку

зору та обґрунтовувати її. Це значно підвищує рівень комунікації у професійних ситуаціях, що є важливим аспектом навчання студентів фахової передвищої освіти.

Інтелект-карти також можуть бути корисними для інтеграції різних аспектів навчання, таких як аудіювання, читання та письмо. Вони служать своєрідним містком між різними видами діяльності, що дозволяє більш комплексно підходити до процесу навчання і забезпечує учням більшу зацікавленість у вивченні мови. Включення інтелект-карт у навчальний процес дозволяє вчителю краще організувати роботу в класі, стежити за прогресом учнів і дає змогу кожному студенту активно брати участь у заняттях.

Основним практичним результатом дослідження є розробка серії вправ на основі інтелект-карт, які можна інтегрувати в навчальний процес для покращення говоріння учнів. Ці вправи орієнтовані на розвиток навичок комунікації в різних сферах: професійній, соціальній та повсякденній. Зокрема, це вправи на обговорення різних тем, таких як професійна діяльність, кар'єрний розвиток, наука, мистецтво та інші, що дозволяють студентам практикувати мову в контексті їхнього фаху.

Загалом, результати дослідження підтверджують, що інтелект-карти є надзвичайно корисним і дієвим інструментом для розвитку мовних навичок учнів. Вони стимулюють інтерес до вивчення мови, активізують розумову діяльність та сприяють кращому запам'ятовуванню інформації. Використання цього методу в навчанні дозволяє створити більш інтерактивне та ефективне середовище для вивчення англійської мови на всіх етапах навчання, від початкових рівнів до більш просунутих.

У результаті можна рекомендувати впровадження інтелект-карт як одного з основних методів для розвитку говоріння англійською мовою в закладах фахової передвищої освіти. Застосування цього методу на практиці сприятиме підвищенню мовної компетенції студентів, а також дасть

можливість формувати у них навички ефективної комунікації в професійному середовищі.

Список використаних джерел

1. Абраменко О.В., Надха С.Э. Интеллект-карты как средство визуализации в обучении русской грамматике иностранных студентов начального этапа обучения. Наука и школа. 2017. № 6. с. 100-106.
2. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство ИКАР, 2009. 448 с.
3. Аллахвердова, О. А. Педагогічні інновації у професійній освіті: монографія. — Київ: Освіта, 2019. — 254 с.
4. Ананьєва Л. В. Навчання студентів мовних спеціальностей професійно спрямованого діалогічного мовлення з використанням ділової гри (французька мова) : дис. ... канд..пед.наук : 13.00.02 / Ананьєва Людмила Валентинівна. – К., 2002. – 266 с.
5. Андрущенко, Т. А. Інноваційні технології у викладанні іноземних мов // Педагогічні науки. — 2020. — № 5. — С. 85-91.
6. Баєва, О. В. Методика викладання іноземних мов у вищій школі: навчальний посібник. — Харків: Фоліо, 2018. — 320 с.
7. Барановська Л. В. Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу: дис.. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Барановська Лілія Володимирівна. – К., 2004. – 517 с.
8. Білоус, Н. Г. Интеллект-карты як засіб розвитку мовленнєвої діяльності: монографія. — Львів: ЛНУ, 2020. — 287 с.
9. Бойко, О. С. Використання інтеллект-карт у навчанні англійської мови // Педагогіка вищої школи. — 2019. — № 2. — С. 45-51.
10. Бубнова Д. В. Методика навчання ділового спілкування англійською мовою студентів старших курсів вищих технічних навчальних закладів: автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2007. 24 с.

11. Бьюзен Тони, Бьюзен Барри. Супермышление. пер. с англ. П. А. Самсонов. Минск: Попурри, 2014. 140 с.
12. Вороніна, Л. А. Розвиток комунікативних навичок учнів засобами інтелект-карт // Вісник освіти України. — 2021. — № 4. — С. 28-34.
13. Гайдукова Л. В. Формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови: дис... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2008. 342 с.
14. Гальперін, П. Я. Введення в психологію: навчальний посібник. — Київ: Либідь, 2017. — 216 с.
15. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пос. 3-е изд., стер. Москва: Академия, 2006. 336 с.
16. Гречанюк, О. В. Інтерактивні методи навчання як засіб підвищення мотивації учнів // Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова. — 2022. — № 3. — С. 96-102.
17. Гриценко, І. В. Розвиток мовленнєвої компетентності у студентів // Вісник педагогічних наук. — 2020. — № 3. — С. 34-39.
18. Єрмоленко, Т. В. Методика навчання говоріння іноземною мовою у фахових закладах. — Київ, 2022.
19. Жадан, М. В. Психолінгвістичні основи розвитку мовлення // Сучасна освіта. — 2023. — № 2. — С. 51-58.
20. Жук, Ю. О. Методика застосування інтелект-карт у навчальному процесі. — Київ: Академперіодика, 2021. — 208 с.
21. Закон України “Про фахову передвищу освіту” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
22. Запорожченко А. П. Обучение устной подготовленной монологической речи на первом курсе факультета английского языка: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / А. П. Запорожченко. — К., 2008. — 256 с.

23. Камишанська Н.В. Использование интеллект-карт в обучении иностранному языку студентов в неязыковом вузе. Гуманитарные науки. 2016. №3. С.131-135.
24. Камінська, О. Г. Використання інтерактивних методів у процесі навчання іноземних мов. — Одеса: ОНУ, 2022. — 180 с.
25. Карпенко, І. В. Використання цифрових технологій у навчанні іноземних мов // Вища освіта України. — 2022. — № 5. — С. 34-39.
26. Кідлюк І.В. Формування англомовної компетентності в діалоговому мовленні майбутніх фахівців з туризму в коледжах. дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль, 2018. 275 с.
27. Лисенко, О. С. Інтелект-карти як засіб формування комунікативних навичок (дис.). — Київ, 2022. — 180 с
28. Лисенко, О. С. Інтелект-карти як засіб формування комунікативних навичок (дис.). — Київ, 2022. — 180 с.
29. Максименко Л. О. Навчання професійно спрямованого діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери: дис... канд.. пед. наук: 13.00.02. К., 2011. 282 с
30. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
31. Метьолкіна О. М. Формування англомовної професійно орієнтованої компетенції у діалогічному мовленні майбутніх митників: дис... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2012. 241 с.
32. Мільруд, Р. П. Методика викладання англійської мови: теорія і практика. — Київ: Фоліо, 2020. — 384 с.
33. Міністерство освіти і науки України. Рекомендації щодо використання інноваційних технологій у закладах освіти. — Київ, 2023.
34. Морська Л. І. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій : [монографія] /

Лілія Іванівна Морська. – Тернопіль : НТПУ імені Володимира Гнатюка, 2007. – 243 с.

35. Мюллер, Хорст. Составление ментальных карт: метод генерации и структурирования идей / пер. с нем. В. Мартыновой, В. Дремина. Москва: Омега-Л, 2007. 126 с.

36. Нестеренко, Т. П. Методика викладання англійської мови для студентів коледжів // Вісник освіти і науки. — 2021. — № 6. — С. 73-79.

37. Петранговська Н. Р. Система вправ для навчання студентів немовних спеціальностей вищих закладів освіти професійно спрямованого монологу-міркування / Наталя Романівна Петранговська // Іноземні мови. – 2003. – № 2. – С.17-23.

38. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2014. С. 7-19

39. Романенко, І. М. Педагогічні технології у викладанні іноземних мов (дис.). — Харків, 2021. — 200 с.

40. Сідоров, В. І. Інформаційні технології в освіті: навчальний посібник. — Харків: ХНУ, 2019. — 238 с.

41. Сліпченко Л. Б. Методика формування професійно орієнтованої компетентності в англійській мові майбутніх фахівців з міжнародної економіки: дис... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2014. 356 с.

42. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : [навчальний посібник] / Олег Борисович Тарнопольський. – Дніпропетровськ : Видавництво ДУЕП, 2005. – 246 с.

43. Тарнопольський О. Б. Принципи побудови професійно орієнтованого підручника англійської мови для факультетів психології / Олег Борисович Тарнопольський // Іноземні мови. – 2009. – № 1. – С. 27–31.

44. Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей / О.

Б. Бігич, Л. В. Бондар, М. М. Волошинова, Л. О. Максименко, О. М. Огуй, І. О. Сімкова, Я. В. Окопна; за заг. і наук. ред. О. Б. Бігич. К.: Вид. центр КНЛУ, 2013. 383 с.

45. Федорова І. А. Навчання майбутніх економістів-міжнародників професійно спрямованого англомовного монологу-повідомлення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Федорова Інеса Анатоліївна.- К., 2006. – 247с.

46. Хуторський, А. В. Педагогічні технології XXI століття. — Москва: Педагогіка, 2018. — 276 с.

47. Черниш Валентина Василівна. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні : дис. ... пед. наук. : 13.00.02. К., 2015. 622 с.

48. Чірва І. Методика навчання майбутніх інженерів-програмістів англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерних програм: дис... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2008. 206 с.

49. Шаповаленко, М. В. Сучасні методи навчання іноземних мов. — Київ: Освіта України, 2017. — 320 с. 19. Дмитренко, Н. І. Ефективність використання інтелект-карт у процесі вивчення іноземних мов // Педагогічний процес: теорія і практика. — 2020. — № 1. — С. 42-47.

50. Cambridge Assessment English. Teaching Speaking: Skills, Strategies & Assessment. Retrieved from: https://www.cambridgeenglish.org

51. MindMeister. How to Use Mind Maps for Language Learning. Retrieved from: https://www.mindmeister.com

52. Oxford University Press. Using Mind Maps for Speaking Activities. Retrieved from: https://elt.oup.com

53. British Council. Techniques for Developing Speaking Skills. Retrieved from: https://www.britishcouncil.org

54. TED-Ed. Enhancing Communication Skills through Mind Mapping. Retrieved from: https://ed.ted.com

55. Інститут педагогіки НАПН України. Використання інноваційних технологій у навчанні. Retrieved from: <http://undip.org.ua>
56. Гриценко, І. В. Розвиток мовленнєвої компетентності у студентів // Вісник педагогічних наук. — 2020. — № 3. — С. 34-39.
57. Савченко, Л. О. Психологічні особливості засвоєння мовленнєвих навичок // Психолінгвістика. — 2023. — № 6. — С. 27-34.
58. Coursera. Teaching EFL/ESL Speaking and Listening Skills. Retrieved from: <https://www.coursera.org>
59. JSTOR. Research on English Language Teaching Methods. Retrieved from: <https://www.jstor.org>
60. ResearchGate. Articles on Mind Maps in Language Learning. Retrieved from: <https://www.researchgate.net>
61. ERIC (Education Resources Information Center). Teaching Strategies for Language Acquisition. Retrieved from: <https://eric.ed.gov>
62. Scopus. Database of Research Articles in Language Education. Retrieved from: <https://www.scopus.com>
63. XMind. Mind Mapping Software for Educators. Retrieved from: <https://www.xmind.net>
64. Miro. Collaborative Mind Mapping Tool. Retrieved from: <https://miro.com>
65. British Council. Teaching English Resources and Tools. Retrieved from: <https://www.britishcouncil.org/teach>
66. Cambridge University Press. ELT Online Resources. Retrieved from: <https://www.cambridge.org/elt>
67. Teaching English with Technology. Articles on Integrating Technology in Language Learning. Retrieved from: <https://www.tewtjournal.org>
68. Modern English Teacher. Journal for English Language Educators. Retrieved from: <https://www.modernenglishteacher.com>

69. TESOL Quarterly. Research in English Language Teaching. Retrieved from:
[\[https://onlinelibrary.wiley.com/journal/15457249\]](https://onlinelibrary.wiley.com/journal/15457249)(<https://onlinelibrary.wiley.com/journal/15457249>)
70. LinkedIn Learning. Courses on Language Teaching and Learning Strategies. Retrieved from:
[\[https://www.linkedin.com/learning\]](https://www.linkedin.com/learning)(<https://www.linkedin.com/learning>)
71. Udemy. Courses on Mind Mapping Techniques. Retrieved from:
[\[https://www.udemy.com\]](https://www.udemy.com)(<https://www.udemy.com>)
72. YouTube. TED-Ed Videos on Language Learning. Retrieved from:
[\[https://www.youtube.com/user/TEDEducation\]](https://www.youtube.com/user/TEDEducation)(<https://www.youtube.com/user/TEDEducation>)
73. Mindomo. Online Mind Mapping Tool for Educators. Retrieved from:
[\[https://www.mindomo.com\]](https://www.mindomo.com)(<https://www.mindomo.com>)
74. Academia.edu. Research Papers on Teaching Speaking Skills. Retrieved from: [\[https://www.academia.edu\]](https://www.academia.edu)(<https://www.academia.edu>)
75. Edutopia. Strategies for Language Instruction. Retrieved from:
[\[https://www.edutopia.org\]](https://www.edutopia.org)(<https://www.edutopia.org>)
76. ELT Journal. Articles on English Language Teaching. Retrieved from:
[\[https://academic.oup.com/eltj\]](https://academic.oup.com/eltj)(<https://academic.oup.com/eltj>)
77. Teacher Toolkit. Resources for English Teachers. Retrieved from:
[\[https://www.teachertoolkit.co.uk\]](https://www.teachertoolkit.co.uk)(<https://www.teachertoolkit.co.uk>)
78. ClassFlow. Interactive Tools for Language Teaching. Retrieved from:
[\[https://classflow.com\]](https://classflow.com)(<https://classflow.com>)
79. Scribbr. Guides on Academic Writing and Research. Retrieved from:
[\[https://www.scribbr.com\]](https://www.scribbr.com)(<https://www.scribbr.com>)
80. Google Scholar. Academic Papers on Mind Mapping and Language Education. Retrieved from:
[\[https://scholar.google.com\]](https://scholar.google.com)(<https://scholar.google.com>)

81. Canva. Tools for Creating Visual Learning Aids. Retrieved from: [\[https://www.canva.com\]\(https://www.canva.com\)](https://www.canva.com)
82. MindTools. Techniques for Effective Mind Mapping. Retrieved from: [\[https://www.mindtools.com\]\(https://www.mindtools.com\)](https://www.mindtools.com)
83. TeachThought. Articles on Innovative Teaching Strategies. Retrieved from: [\[https://www.teachthought.com\]\(https://www.teachthought.com\)](https://www.teachthought.com)
84. Teach English Global. Blog on Modern Language Teaching Techniques. Retrieved from: [\[https://teachenglishglobal.com\]\(https://teachenglishglobal.com\)](https://teachenglishglobal.com)
85. Flipgrid. Video Discussion Platform for Language Learning. Retrieved from: [\[https://info.flipgrid.com\]\(https://info.flipgrid.com\)](https://info.flipgrid.com)
86. Quizlet. Vocabulary and Speaking Practice Tools. Retrieved from: [\[https://quizlet.com\]\(https://quizlet.com\)](https://quizlet.com)
87. Grammarly. Tools for Improving Academic Writing. Retrieved from: [\[https://www.grammarly.com\]\(https://www.grammarly.com\)](https://www.grammarly.com)

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразки інтелект-карт

Зразки інтелект-карт

